

Τα Καντιιώτικα

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑΣ ΔΡΟΣΟΠΗΓΙΩΤΩΝ
Τεύχος 10^ο - Αύγουστος 2008

ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ ΔΡΟΣΟΠΗΓΙΩΤΩΝ
ΔΗΜΟΥ ΜΑΣΤΟΡΟΧΩΡΙΩΝ

ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ

Καλούνται τα μέλη της Αδελφότητας
να παρευρεθούν το Σάββατο 16 Αυγούστου 2008
και ώρα 10:30 π.μ.

στη Γενική Συνέλευση της Αδελφότητας
η οποία θα πραγματοποιηθεί
στο Δημοτικό Σχολείο Δροσοπηγής,
με βασικό θέμα την εκλογή νέου Δ.Σ.

Η συμμετοχή όλων κρίνεται απαραίτητη.

Επιτροπή Αθήνας

Δραστηριότητες της Αδελφότητάς μας

Με γλέντι και χορό μέχρι αργά το βράδυ, υπό τη συνοδεία της ορχήστρας του Ν. Φιλιππίδη, κύλησε ο ετήσιος χορός της Αδελφότητας στην Αθήνα που πραγματοποιήθηκε την Παρασκευή 22-2-08 στο Ξενοδοχείο STANLEY. Ευχάριστη έκπληξη ήταν η παρουσία του προέδρου της Αδελφότητας Αθηνών της γειτονικής μας Αγ. Παρασκευής (Κεράσοβο), ομάδας νέων από το Σύλλογο Νέων εκ Μαστοροχωρίων «Ο Σαραντάπορος», καθώς και εκπροσώπων του χορευτικού συλλόγου ΕΛ.ΚΕ.ΛΑ.Μ Παλ. Φαλήρου, ο οποίος τα τελευταία χρόνια ασχολείται ιδιαίτερα με την λαογραφική παράδοση της περιοχής μας. Κατά τη διάρκεια της βραδιάς πραγματοποιήθηκε και λαχειοφόρος αγορά με αντικείμενο βιβλία, τα οποία προσέφεραν οι εκδοτικοί οίκοι ΔΩΔΩΝΗ και ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ. Συνολικά στον χορό παρεβρέθησαν 131 άτομα.

Αιμοδοσία

Με σκοπό την ενίσχυση της τράπεζας αίματος της Αδελφότητας κινητή μονάδα του Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ιωαννίνων πρόκειται να επισκεφτεί το χωριό την Τετάρτη 13 Αυγούστου 2008.

Καλούνται όλοι οι Καντιιώτες να στηρίξουν την ευγενή αυτή προσπάθεια του χωριού προσερχόμενοι μαζικά στην αιμοδοσία.

Πολιτιστικές δραστηριότητες Μαστοροχωρίων

Η μουσικοχορευτική μόδα που ξεκίνησε πριν ένα-δύο χρόνια και λέγεται «Μαστοροχώρια Κόνιτσας» συνεχίζεται και μεγενθύνεται. Ολοένα και περισσότεροι χορευτικοί σύλλογοι σπεύδουν να αναβιώσουν χορούς, έθιμα και τραγούδια από τα μακρινά χωριά μας, στις εκάστοτε εκδηλώσεις τους.

Και για του λόγου το αληθές:

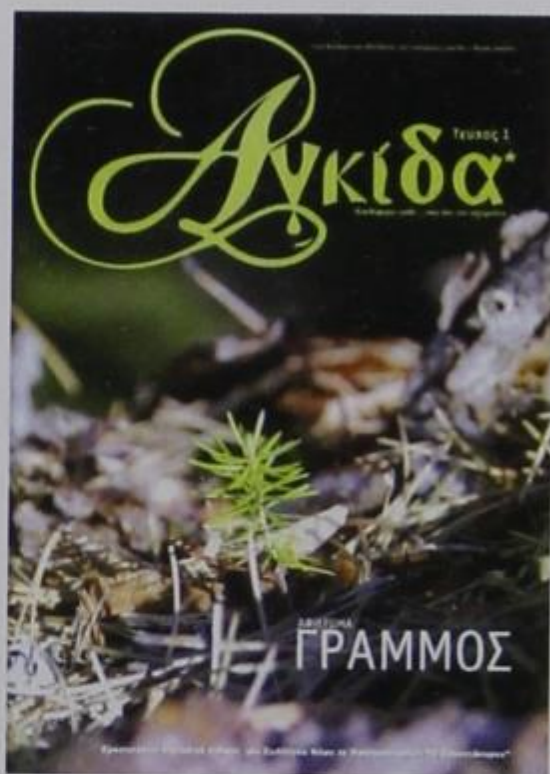
- Η ετήσια εκδήλωση της Πανηπειρωτικής Ομοσπονδίας, η «Πίττα του Ηπειρώτη», στις 3/2/2008 περιελάμβανε, για πρώτη φορά στα χρονικά, μία ολόκληρη χορευτική ενότητα με χορούς αποκλειστικά της περιοχής μας, τη δε εκδήλωση άνοιξε η χορωδία της Πανηπειρωτικής με το ολοδικό μας «Φίλοι μ' καλώς ορίσατε»
- Ο Χορευτικός Τομέας του Ε.Μ.Πολυτεχνείου, στις 13/4/2008, στα πλαίσια του 3ου Φεστιβάλ Παραδοσιακών Χορών Πανεπιστημιακών Χορευτικών, που έλαβε χώρα στην Μυτιλήνη, παρουσία αρκετών τοπικών και πανεπιστημιακών συγκροτημάτων καθώς και πλήθους κόσμου, παρουσίασε και αυτός τραγούδια και χορούς από τα μέρη μας.
- Εσχάτως πληροφορούμαστε ότι και άλλες αξιόλογες χορευτικές ομάδες χόρεψαν στις παραστάσεις τους χορούς των Μαστοροχωρίων. Για παράδειγμα το χορευτικό του Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών στην τελική του παράσταση στις αρχές Ιουλίου, το χορευτικό του Δήμου Καλλιθέας Αττικής καθώς και αυτό της Λούτσας Ιωαννίνων. Είναι εξάλλου σίγουρο ότι και άλλες πολλές ομάδες, που δεν έχουν πέσει στην αντίληψη μας έπραξαν ή

πρόκειται να πράξουν το ίδιο στο αμέσως επόμενο χρονικό διάστημα.

Τα ξεχασμένα χωριά μας εκδικούνται !!!

- Κυκλοφόρησε πριν λίγο καιρό, από τον Σύλλογο Νέων εκ Μαστοροχωρίων «Ο ΣΑΡΑΝΤΑΠΟΡΟΣ» το πρώτο τεύχος του περιοδικού «ΑΓΚΙΔΑ». Πρόκειται για ένα καλαίσθητο έντυπο, που κάνει το ξεκίνημα του ελπίζοντας ότι θα καθιερωθεί ως ένα βήμα έκφρασης των απόδημων νέων των χωριών μας αλλά και ως ένα μέσο συσπείρωσης τους γύρω από την πατρίδα των προγόνων τους, τα Μαστοροχώρια. Στους προσεχείς στόχους του συλλόγου μαθαίνουμε ότι είναι η δημιουργία επιτραπέζιου παιχνιδιού γνώσεων με βάση τον χάρτη των Μαστοροχωρίων, η διενέργεια διαγωνισμού φωτογραφίας με σκοπό την έκδοση του ημερολογίου της επόμενης χρονιάς και η πραγματοποίηση εκδρομής στις λίμνες των Αρρένων του Γράμμου τον Αύγουστο. Συγχαρητήρια στα παιδιά για την εξαιρετική δουλειά τους και τους ευχόμαστε ολόψυχα, σε αυτούς και στο περιοδικό τους, καλή επιτυχία. Καλούμε επίσης τους νέους της Δροσοπηγής να ενισχύσουν ενεργά το έργο του Συλλόγου και να λάβουν μέρος στις δραστηριότητες του. Όσοι ενδιαφέρονται μπορούν για περισσότερες πληροφορίες να επισκεφτούν το blog www.neolaiamast.blogspot.com ή να απευθυνθούν στο e-mail: neolaiamast@gmail.com

Επίσης, για τους χρήστες του διαδικτύου να προτείνουμε και τον πολύ ενδιαφέροντα ιστότοπο www.e-konitsa.gr από τον οποίο μπορεί κανείς να αντλήσει κάθε είδους πληροφορίες για τα χωριά της Κόνιτσας, μεταξύ άλλων και για την Δροσοπηγή μας, για την οποία διατίθεται άφθονο υλικό.

Ευχαριστίες

Η Επιτροπή Αθηνών της Αδελφότητας επιθυμεί να εκφράσει τις θερμές της ευχαριστίες στους εκδοτικούς οίκους «ΔΩΔΩΝΗ» και «ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ» για τα βιβλία που προσέφεραν στην Αδελφότητα για τις ανάγκες της λαχειοφόρου αγοράς, η οποία έλαβε χώρα κατά τη διάρκεια του χορού των Αθηνών. Συγχαρητήρια επίσης αξίζουν και στην συγχωριανή μας Κοτσίνα Άννα η οποία μεσολάβησε για να πραγματοποιηθεί αυτή η προσφορά.

Η Συντακτική Ομάδα ευχαριστεί θερμά το συγχωριανό μας Νίκο Δημητρούλη από τον Καναδά για την οικονομική ενίσχυση του περιοδικού μας με το ποσό των 150\$ Καναδά.

Επίσης το συγχωριανό μας Θωμά Μουκούλη για την προσφορά των 50 € στην Αδελφότητα εις μνήμη της Κυράτσος Μουκούλη.

- Μια ακόμα ιστοσελίδα σχετική με τα Μαστοροχώρια είναι πλέον επισκέψιμη από τους χρήστες του διαδικτύου. Πρόκειται για την σελίδα www.oxya.gr της γειτονικής μας Οξυάς, την οποία αξίζει κανείς να επισκεφθεί καθώς περιλαμβάνει πλούσιο ιστορικό και λαογραφικό υλικό από το συγκεκριμένο χωριό και ευρύτερα από την περιοχή μας. Εύγε στον τοπικό σύλλογο της Οξυάς για την σπουδαία δουλειά του.

Επίκαιρα

Στα πλαίσια του 3ου Σεμιναρίου Παραδοσιακών Χορών Κόνιτσας, το οποίο και φέτος διοργανώθηκε από τον χορευτικό σύλλογο ΕΛ.ΚΕ.ΛΑ.Μ Φαλήρου, πραγματοποιήθηκε το Σάββατο 5/7/08 στην κεντρική πλατεία του χωριού μία όμορφη παραδοσιακή βραδιά με μουσική και τραγούδια της περιοχής μας και όχι μόνο. Την πρωτοβουλία και την ευθύνη της διοργάνωσης ανέλαβε ο Δήμος Μαστοροχωρίων, επωμιζόμενος τα σχετικά έξοδα φιλοξενίας καθώς και τις αμοιβές της ορχήστρας, σε μία προσπάθεια οι συμμετέχοντες στο Σεμινάριο να έρθουν στον απομακρυσμένο τόπο μας, να γνωρίσουν τις ομορφιές του χωριού και να δουν ζωντανά τους ωραίους και μοναδικούς σε ύφος χορούς της Δροσοπηγής. Οι επισκέπτες, περί τα 50 άτομα, έφτασαν με πούλμαν το σούρουπο στο χωριό, περιπλανήθηκαν στα γραφικά δρομάκια του, θαύμασαν τη φύση και γεύτηκαν το τοπικό τσίπουρο στα καφενεία του, ενώ το βράδυ γλέντησαν μαζί με τους χωριανούς και συμπατριώτες από τα γειτονικά χωριά στην κεντρική πλατεία κάτω από τον πλάτανο.

Το γλέντι ξεκίνησε, παρουσία του Δημάρχου, με τραγούδι από χορωδία Καντσιωτών για να ακολουθήσει χορός - όπως παλιά, χωρίς μικρόφωνα - μέχρι αργά το βράδυ υπό τη συνοδεία των ορχηστρών του Ν. Φιλιππίδη και Μ. Πανουσάκου. Θέλουμε να πιστεύουμε και αυτό άλλωστε λένε οι πρώτες πληροφορίες, ότι οι συμμετέχοντες έφυγαν με τις καλύτερες εντυπώσεις από το χωριό μας, αποτελώντας την καλύτερη διαφήμισή της Δροσοπηγής στους τόπους προέλευσής τους. Το σίγουρο πάντως είναι ότι

το χωριό σε ανύποπτη εποχή ζωντάνεψε ξανά, η πλατεία γέμισε ασφυκτικά και οι χωριανοί ξανάσμιξαν και διασκέδασαν μετά από καιρό μαζί.

Οι εργασίες του Σεμιναρίου, συμπεριλαμβανομένης της βραδιάς στη Δροσοπηγή, καλύφθηκαν από το λαογραφικού περιεχομένου περιοδικό «ΧΟΡΕΥΩ» και αναμένεται να ενσωματωθούν στο μεθεπόμενο τεύχος που θα κυκλοφορήσει σε περίπου 3 μήνες.

Για την Επιτροπή Αθήνας
Βασίλης Θ. Ζιώγας

Η Αδελφότητά μας, στο σήμερα και στο αύριο

του Γιώργου Κοτολούλη

Πέρασε ένας χρόνος κιόλας από την τελευταία Γενική Συνέλευση της Αδελφότητας στο χωριό, στην οποία δεν κατέστη δυνατό να εκλεγεί νέο Διοικητικό Συμβούλιο.

Η ευθύνη της νομικής εκπροσώπησης της Αδελφότητας, βάσει του νόμου, παρέμεινε στο προηγούμενο Διοικητικό Συμβούλιο, η δε Επιτροπή Αθήνας, με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης, ανέλαβε την υποχρέωση να διερευνήσει και να διευκολύνει τις διαδικασίες της επόμενης Γενικής Συνέλευσης, ώστε να εκλεγεί, μέσα από τις, καθιερωμένες πια τα τελευταία χρόνια, δημοκρατικές διαδικασίες, το νέο Διοικητικό Συμβούλιο.

Στα πλαίσια ευθύνης μας, ως προηγούμενο Διοικητικό Συμβούλιο, διεκπεραιώσαμε:

- Την εκτύπωση και την διανομή σε όλους τους χωριανούς, φορείς και φίλους, του ημερολογίου 2008 και του 9ου τεύχους του περιοδικού «Τα Καντσιώτικα».
  - Την άψογη λειτουργία της Τράπεζας Αίματος, ικανοποιώντας όλες τις ανάγκες των συγχωριανών μας σε αίμα που προέκυψαν. Θέλω να επισημάνω εδώ ότι την Τράπεζα Αίματος της Αδελφότητας την διαχειρίζεται, με απόφαση των Δ.Σ., 3μελής επιτροπή αποτελούμενη από τους Κοτολούλη Γιώργο, Ρέβα Δημήτριο και Τζίμο Γεώργιο.
- Αναφέρω, απολογιστικά, ότι την χρονιά που πέρασε 15 συγχωριανοί μας εξυπηρετήθηκαν με σύνολο 36 φιάλες. Δυστυχώς όμως, για

πρώτη χρονιά, η προσφορά αίματος ήταν μικρότερη (22 φιάλες), απ' αυτήν που χορηγήθηκε.

Ανησυχητικό το μήνυμα, αλλά και αποκαρδιωτικό συνάμα όταν κανένας από το περιβάλλον αυτών στους οποίους χορηγήθηκε το αίμα δεν προσέφερε εκ των υστέρων αίμα για αναπλήρωση.

Δυστυχώς αν συνεχισθεί αυτή η άρνηση συμμετοχής δεν θα υπάρχει στο μέλλον διαθέσιμο αίμα από τις Τράπεζες Αίματος της Αδελφότητας και θα γίνουν ανενεργείς.

- Καταχωρήσαμε όλες τις ταμειακές εγγραφές, -εισπράξεις και πληρωμές-, έτσι ώστε σήμερα το βιβλίο ταμείου να είναι απόλυτα ενήμερο.

Δυστυχώς καταγράφηκε απροθυμία στην τακτοποίηση των οικονομικών υποχρεώσεων από τα μέλη και έτσι υπήρξε υστέρηση στις εισπράξεις.

- Καταχωρήσαμε όλα τα νέα οικονομικά στοιχεία στον υπολογιστή και ενημερώσαμε τα αρχεία, μηχανογραφικά, με τις όποιες αλλαγές.

- Υποβάλαμε και φέτος την φορολογική δήλωση.

- Συνεχίσαμε την συλλογή και ταξινόμηση αρχειακού υλικού, κυρίως φωτογραφιών. Ξεκινήσαμε την έρευνα, την μελέτη και την τεκμηρίωσή του.

- Συνεχίσαμε την επικοινωνία τηλεφωνικά ή μέσω επιστολών με τους χωριανούς, φορείς και φίλους της Αδελφότητας ανά τον κόσμο.

- Συνεργαστήκαμε με την δημοσιογραφική ομάδα της εκπομπής «Ελλήνων δρώμενα», παραχωρήσαμε φωτογραφικό υλικό, δώσαμε πληροφορίες, και έτσι στην ΕΤ3 στις 2/3/2008 προβλήθηκε αυτό το υλικό μας μέσα από την εκπομπή με τίτλο «Το Ταξίδι των Μαστόρων».

- Στις 4/1/2008 μεταδόθηκε ραδιοφωνική συνέντευξη δικιά μου, ως πρώην Προέδρου της Αδελφότητας, στο ραδιόφωνο του ANTENNA με θέμα: «Η γιορτή των Φώτων στο χωριό μας».

- Υπάρχει συνεργασία με τον σκηνοθέτη Παντελή Βούλγαρη και τον Ιστορικό ερευνητή και Αρχιτέκτονα Πολυβίου Μίλτο στο σενάριο ταινίας που πρόκειται να γυριστεί -και στα χωριά μας -με θέμα τον Εμφύλιο Πόλεμο. Μαζί με τον Σδούκο Τάκη από το Κεφαλοχώρι ανέ-

λαβα την υποχρέωση της συνδρομής για τη επιτυχία της ταινίας.

- Κατάστημα «Αμπηλιακό». Μετά και την απόφαση της Γενικής Συνέλευσης για προσδιορισμό του ετήσιου ενοικίου μέσω δικαστικής οδού, λόγω των απεργιακών κινητοποιήσεων των Δικηγόρων, δύο φορές αναβλήθηκε το δικαστήριο και η νέα ημερομηνία εκδίκασης είναι στις 18/9/2008.

Συμφωνία για την εξαγορά του εξοπλισμού δεν υπήρξε, με συνέπεια ο εξοπλισμός να χρησιμοποιείται από τον ενοικιαστή χωρίς την καταβολή κανενός τιμήματος, και να υποβάλλεται σε συνεχή φθορά, παρά την απόφαση της περσινής Γενικής Συνέλευσης για παράδοση του εξοπλισμού σε 7 ημέρες, αν δεν εξαγοραστεί. Το ετήσιο ενοίκιο δεν έχει καταβληθεί για 2 χρόνια. Απ' όσο γνωρίζουμε ποσό 412€ έχει κατατεθεί στο Ταμείο Παρακαταθηκών Κόνιτσας μόνο τον Φεβρουάριο του 2006.

- Κτηματική Επιτροπή. Δεν είχαμε καμία πληροφόρηση ή συμμετοχή στην λειτουργία της Κτηματικής Επιτροπής, Θέλω να σημειώσω ότι έχουν παραχωρηθεί με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης 1 μπλόκ Αποδείξεων Εισπράξεων και 1 μπλόκ Ενταλμάτων πληρωμής της Αδελφότητας, με τα οποία πραγματοποιούνται οι δοσοληψίες της Κτηματικής Επιτροπής.

Το γεγονός αυτό είναι απόλυτα επικίνδυνο, όταν κανείς από την Αδελφότητα δεν είναι ενήμερος, φέρει όμως την ευθύνη το προηγούμενο Δ.Σ, για ότι νομικό ή οικονομικό ζήτημα προκύψει.

Είναι θέμα απόλυτης προτεραιότητας που πρέπει να το λύσει άμεσα η επόμενη Γενική Συνέλευση.

- Με προσωπική επιστολή μου στις 8/4/2008 προς τον Δήμαρχο και το Δημοτικό Συμβούλιο του Δήμου Μαστοροχωρίων, μεταξύ των άλλων, υπενθύμισα τις δεσμεύσεις τους προς την Αδελφότητα που δεν τις υλοποίησαν μέχρι σήμερα, όπως είναι η διαμόρφωση του οικοπέδου Δημόκα σε χώρο πάρκινγκ, την παραχώρηση χώρου για γραφεία της Αδελφότητας στο χωριό, την οικονομική στήριξη του περιοδικού μας.

Αυτό που σήμερα προσδιορίζει το παρόν της Αδελφότητας, σίγουρα πιο φτωχό από το χθες σε οράματα και δράσεις, δεν θα είναι σίγουρα αρκετό για το μέλλον που προδιαγράφεται μέσα από τις διαδικασίες της νέας διοικητικής αναδιοργάνωσης της χώρας και το μέλλον των Μαστοροχωρίων ειδικότερα.

Το ξεκίνημα του Δήμου Μαστοροχωρίων, ως αυτόνομη διοικητική οντότητα ήταν αποτέλεσμα προσπαθειών, ενεργειών και αξιοποίηση γνωριμιών, δημιουργικών συνδημοτών μας, οι οποίοι πίστεψαν στο μέλλον του τόπου μας.

Έθεσαν υψηλούς στόχους, προγραμμάτισαν δραστηριότητες που έχουν να κάνουν με την ποιότητα, την αισθητική και την έμπνευση.

Κατέθεσαν με διαύγεια και σαφήνεια το γενναίο όνειρο να ξαναζωντανέψουν και να ομορφύνουν τον τόπο μας, με κοινό σημείο αναφοράς και πηγή έμπνευσης, την αξιοποίηση του πλούσιου αλλά παραμελημένου πολιτισμού των Μαστοροχωρίων.

Ξεκίνησαν, πάλεψαν, διεκδίκησαν και κέρδισαν επιχορηγήσεις από αναπτυξιακά προγράμματα φορέων της Πολιτείας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ξεκίνησε το Μουσείο Μαστόρων, το Μουσείο Χιονιαδιτών Αγιογράφων, η αξιοποίηση των Σχολείων ως κέντρα πολλαπλών εκδηλώσεων-εκθέσεις φωτογραφίας και ζωγραφικής, μικρά συνέδρια, θεατρικές παραστάσεις, μουσικές εκδηλώσεις, διαλέξεις και κινηματογραφικές προβολές-, αναπλάσεις χώρων κ.λ.π.

Η στάση τους ενεργοποίησε περισσότερους Μαστοροχωρίτες, έγινε ιδέα, παρήγαγε πολιτισμό και αξίες.

Σήμερα όμως ανακύπτει το θέμα της ύπαρξης του Δήμου Μαστοροχωρίων.

Προσπάθεια και ευχή όλων μας είναι η συνέχιση της ύπαρξής του.

Η απόφαση όμως της Κεντρικής Εξουσίας και των φορέων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΚΕΔΚΕ) μας οδηγούν- κατά τα φαινόμενα- στην ενσωμάτωση μας στο Δήμο Κόνιτσας.

Σίγουρα σε μια τέτοια πραγματικότητα τίποτε δεν θα είναι όπως χθες για τα Μαστοροχώρια.

Σε ένα Δήμο με 42 Δημοτικά Διαμερίσματα η παρουσία των Μαστοροχωρίων χρειάζεται μια άλλη δυναμική, απαιτείται ευρεία συσπείρωση όλων, μέσα από τους Συλλόγους και τις Αδελφότητες, ανάδειξη των δημιουργικών, υγιών ανθρώπων στοιχείων της.

Χρειάζεται ανθρώπους οραματιστές, με συλλογική συνείδηση, μακριά από εναγκαλισμούς και επιρροές Πολιτικών Κομμάτων, ανιδιοτελείς και όχι έμμισθους, επαγγελματίες, παράγοντες.

Χρειάζεται ανθρώπους χωρίς προσωπικές επιδιώξεις και οφέλη, δραστήριους και όχι απλούς διαχειριστές.

Πρέπει να αναδειχθούν αυτοί που γνωρίζουν και μπορούν.

Ο ρόλος των Συλλόγων και των Αδελφοτήτων στην νέα πραγματικότητα πρέπει να αναβαθμισθεί και να αποκτήσει νέα δυναμική.

Οι Σύλλογοι πρέπει να σηκώσουν το βάρος της ανάδειξης των προβλημάτων των χωριών, να παλέψουν και να διεκδικήσουν την επίλυση τους, να οριοθετήσουν νέους ρεαλιστικούς στόχους για την αναβάθμιση και ανάδειξη του τόπου τους.

Γιατί τίποτε δεν χαρίζεται. Η διεκδίκηση μέσα από την συσπείρωση όλων των Συλλόγων των χωριών μας είναι μονόδρομος.

Τα Τοπικά Συμβούλια, εξ αντικειμένου, έχουν περιορισμένες δυνατότητες. Οι Σύλλογοι όμως έχουν την δυνατότητα να συσπειρώσουν, δημιουργικά, όλους τούς ικανούς και δημιουργικούς συμπολίτες μας της διασποράς.

Οφείλουμε λοιπόν να κινητοποιήσουμε συνειδήσεις, να ενεργοποιήσουμε όλες τις οραματικές δυνάμεις του τόπου μας.

Καίριες ώρες ευθύνης όλων μας, επιβεβλημένη η ενεργή συμμετοχή όλων, ενάντια στην ερήμωση των χωριών μας και της αποξένωσής μας γενικότερα.

Θεσσαλονίκη, Ιούλιος 2008

Επιτέλους τέλος!!!

του Κώστα Παπαδημητρίου

Η Δροσοπηγή, από τα τέλη του μήνα Ιουνίου 2008, έχει άφθονο νερό από την άντληση στη θέση «Ρίζα Πέτρα». Φαίνεται ότι ένα χρόνιο πρόβλημα που ταλαιπωρούσε τους κατοίκους του χωριού μας, δηλ. η έλλειψη νερού, θέλω να πιστεύω ότι λύθηκε.

Από συστάσεως των Καποδιστριακών Δήμων, όλα τα Δημοτικά Συμβούλια, διαχρονικά, ασχολήθηκαν σοβαρά με το πρόβλημα του νερού. Τελικά, το τελευταίο Δημοτικό Συμβούλιο κατέληξε στη μέθοδο των γεωτρήσεων. Ύστερα από τρεις δοκιμαστικές ερευνητικές γεωτρήσεις που έγιναν σε διάφορα σημεία του βουνού, απέδωσε αρκετό νερό η γεώτρηση στη θέση «Ρίζα Πέτρα». Αφού τα αποτελέσματα ήταν θετικά, τότε άρχισαν οι συντονισμένες

ενέργειες του Δημοτικού Συμβουλίου. Ιδιαίτερα θα σταθώ στο ενδιαφέρον του δικού μας Δημοτικού Συμβούλου Χαράλαμπου Σίμου, γιατί με δικές του, πλέον, ενέργειες ήλθαν οι εργολάβοι, έγινε η άντληση, έγινε και καινούργιο δίκτυο από την πηγή έως την δεξαμενή στη θέση «Βότση». Αμέσως μετά την γρήγορη περάτωση των εργασιών, τώρα τρέχει, όταν έχουμε ανάγκη, άφθονο νερό στη δεξαμενή.

Πιστεύω ότι θα βοηθήσει πολύ το νέο νερό και η καινούργια δεξαμενή που θα κατασκευαστεί μελλοντικά στον «Άγιο Αθανάσιο», ούτως ώστε κατά την θερινή περίοδο να μην υπάρχει έλλειψη νερού. Έτσι δεν θα ακούγονται εκείνες οι έντονες συζητήσεις στα καφενεία, για το ποιός έχει νερό και ποιός δεν έχει.

Στο σημείο αυτό, θα ήταν παράλειψη να μην αναφέρω και την βοήθεια-διευκόλυνση που προσέφερε στους εργολάβους ο πρόεδρος του τοπικού Συμβουλίου Νίκος Κοτσίνας, για την ταχεία αποπεράτωση των εργασιών.

Τέλος, πιστεύω και εύχομαι η πηγή να μείνει αστείρευτη.

Δροσοπηγή 02-07-2008

«Είμαι από το Κάντσικο εγώ!...»

του Θωμά Β. Ζιώγα
Πολιτικού Μηχανικού

Φαντάζει κάπως εγωϊστικός και πατριδολατρικός ο τίτλος του άρθρου, και περιέχει μια δόση αλαζονείας και υποτίμησης των άλλων, όταν ακούει κανείς τη φράση αυτή να λέγεται με κάποιον κομπασμό και έπαρση από μόνιμους οικιστές του χωριού μας και να απευθύνεται προς τους κατοίκους μικρότερων γειτονικών χωριών. Λίγη αυτογνωσία και ταπεινότητα δεν θα έβλαπτε. Βεβαίως και δεν ισχύει το ίδιο όταν ακούγεται η φράση αυτή από το στόμα ανθρώπων οι οποίοι ούτε πού πέφτει το Κάντσικο γνωρίζουν. Γιατί αυτοί, απλώς, ως Καντσιώτες τρίτης ή τέταρτης γενεάς, κρατούν άσβεστη τη θύμηση της καταγωγής τους, υψηλόφρονα αναφέρονται σ' αυτήν και με παιδική αγνότητα πλάθουν στη φαντασία τους μια ωραιοποιημένη εικόνα για το χωριό των προγόνων τους. Και καλά κάνουν, γιατί κάπως έτσι διατηρείται η ιστορική μνήμη και εξελίσσεται σταδιακά σε παράδοση.

Θα σας διηγηθώ παρακάτω πως, μέσα στον κυκεώνα ανθρώπων και πραγμάτων της Αθήνας, έτυχε να ακούσω απορημένος έναν άγνωστο άνθρωπο να μου λέει σθεναρά και με καμάρι «είμαι από το Κάντσικο εγώ!...». Και το πίστευε, μάλιστα, βαθιά αυτό που έλεγε.

Λοιπόν, οι κατοικίες στο Ολυμπιακό Χωριό έχουν όλες αυτόνομο κλιματισμό, με χωριστό ψύκτη στο δώμα για κάθε διαμέρισμα. Ήταν αναγκαίος για την ευχάριστη διαμονή των αθλητών κατά την διάρκεια των ολυμπιακών αγώνων (Αύγουστος του 2004). Παρέμεινε η πολυτέλεια αυτή και την απολαμβάνουν τώρα οι εργαζόμενοι κάτοικοι του Ολυμπιακού Χωριού που πήραν τα διαμερίσματα μέσω του Οργανισμού Εργατικής Κατοικίας (ΟΕΚ). Τότε, τον Αύγουστο του 2004, τη λειτουργία και τη συντήρηση των κλιματιστικών συστημάτων είχαν οι κατασκευάστριες κοινοπραξίες.

Μία από αυτές έτυχε να είναι υπό την διεύθυνσή μου. Οι τεχνίτες ψυκτικοί είχαν βρει την καλή τους. Μεταξύ αυτών και ο μαστρο-Γιώργος (Κουλούντζος το επώνυμό του), ο οποίος ανέλαβε ένα μέρος των ψυκτών και μας έβγαλε κυριολεκτικά ασπροπρόσωπους. Ήταν εξαίρετος και συνεπής τεχνικός, γνώστης του αντικειμένου. Βοήθησε και αυτός, στο μέτρο του, να τα καταφέρουμε με επιτυχία, όπως και τόσοι άλλοι που διακατέχονταν τότε από ένα αίσθημα και μια θέληση να δείξουν προς όλους ότι η Ελλάδα μπορεί και είναι ικανή. Η σχέση μου με τον μαστρο-Γιώργο ήταν τότε απολύτως τυπική και καθαρά επαγγελματική. Δεν κάναμε κουβέντα για τίποτε παραπάνω. Με τη λήξη των ολυμπιακών αγώνων έφυγε. Τον έχασα και δεν είχα επαφή μαζί του.

Έλα, όμως, που ήλθαν καιροί δύσκολοι και τον ξαναχρησιαστήκαμε. Το καλοκαίρι του 2007 ήταν ιδιαίτερα θερμό. Ύστερα από έναν άβροχο χειμώνα, οι καύσωνες ήλθαν απανωτοί, ο ένας μετά τον άλλο. Το τελευταίο δεκαήμερο του Ιουνίου οι θερμοκρασίες κυμαίνονταν από 38 έως και 44° C. Τα κλιματιστικά εξαντλούσαν την απόδοσή τους και πολλά τέθηκαν εκτός λειτουργίας. Μέσα σε αυτό το διαρκές καμίνι το πιο δυσεύρετο πράγμα ήταν ένας ψυκτικός τεχνικός. Όλοι πιασμένοι, κανένας δεν ευκαιρούσε. Τότε και πάνω στην ανάγκη ξαναθυμηθήκαμε τους παλιούς συνεργάτες ψυκτικούς, όπως τον μαστρο-Γιώργο, και τους καλέσαμε. Νάτος, λοιπόν, ο μαστρο-Γιώργος στα γραφεία της κοινοπραξίας να συνδιαλέγεται με πολλούς ενδιαφερόμενους για τα ψυκτικά. Και

επειδή όλοι ήθελαν, εδώ και τώρα, να φτιάξει το δικό τους κλιματιστικό, κάποια στιγμή, μέσα στη σύγχυση και την ταραχή, τον ακούω να λέει με θυμό σε κάποιον: «Είμαι από το Κάντσκο εγώ! Εκεί έχει δροσιά», θέλοντας με αυτό να υποδείξει στους οικιστές ότι καιρός ήταν, μεσούντος του καύσωνος, να πάνε για λίγο στα χωριά τους, όπου θα εύρισκαν φυσικό κλιματισμό, τη δροσιά της φύσης.

Σάστισα και έμεινα για λίγο άναυδος στο άκουσμα του ονόματος Κάντσκο. Λες να αναφέρεται στο δικό μου χωριό; διερωτήθηκα απορημένος. Έχει γούστο, σκέφτηκα, να βρεθούμε συγχωριανοί μέσα στο άγνωστο και στο τίποτα. Δεν κρατήθηκα, τον κάλεσα στο προσωπικό μου γραφείο για να τον εξετάσω και να λύσω τις απορίες μου. Και ήταν πράγματι συγχωριανός, Καντσιώτης, φανατικός μάλιστα διαλαλητής της καντσιώτικης καταγωγής του. Το μαρτυρεί αυτό η πίστη του και όσα μου εξιστόρησε σχετικά με την καταγωγή του, που τα μεταφέρω εδώ, όπως τα θυμάμαι τώρα που τα ξανασκεύομαι.

«Η καταγωγή μου από τη μητέρα μου είναι από το γένος των Μακραίων, από το Κάντσκο, και διαμένουμε από τον καιρό της τουρκοκρατίας στο χωριό Πουρνάρι Λάρισας, που παλιά το έλεγαν Ιλεντσελού. Την εποχή της επικείμενης απελευθέρωσης της Θεσσαλίας (ΣΣ: από την παραχώρηση το 1878 έως την προσάρτηση το 1881), οι Τούρκοι είχαν πάρει τέτοιο φόβο που έδιναν όσο-όσο τις περιουσίες τους και έφευγαν. Εκείνη την περίοδο και από καλή συγκυρία, ο παππόπαππός μου Βασίλης Μακρής, μάστορας πετράς, βρέθηκε στην Ιλεντσελού, όπου έκτιζε το σπίτι ενός τσιφλικά Τούρκου. Ο τσιφλικάς βιάζονταν να φύγει, γιατί είχε διαδοθεί ότι ο ελληνικός στρατός τους καθάριζε τους Τούρκους που παρέμεναν. Έδωσε στον παππόπαππό μου, τον μαστρο-Βασίλη, όλα τα κτητορικά έγγραφα της περιουσίας του έναντι κάποιων χρημάτων που πήρε, αλλά και για εξόφληση της κατασκευής του σπιτιού του. Έτσι, όταν ήλθε το «Ελληνικό», ο παππόπαππος αυτός βρέθηκε να έχει στην κατοχή του τεράστιες εκτάσεις, πολλές εκατοντάδες στρέμματα. Για χειμερινά βοσκοτόπια τα χρησιμοποιούσαν κυρίως, γιατί σύντομα έφτιαξαν μεγάλα κοπάδια από γιδοπρόβατα και έγιναν τρανοί τσελιγκάδες. Αυτός ο πάππος του παππού μου, δηλ. ο Βασίλης Μακρής, έχτισε με δικές του δαπάνες την κεντρική εκκλησία στο Πουρνάρι, τον Άγιο Βασίλειο, που φέρει το όνομά του. Είχε

Απρίλιος 2008: Φωτογραφίες του ανακαινισμένου ναού του Αγίου Βασιλείου στο χωριό Πουρνάρι Λάρισας. Όπως μαρτυρείται στο επίγραφο υπέρθυρο ο ναός ανεγέρθη 1882 - Απριλίου 20. Ομολογείται ότι αυτό έγινε τότε με μέριμνα και δαπάνη του συγχωριανού μας Βασίλη Μακρή.

έναν γιό, τον Κώστα Μακρή, ο οποίος ασχολήθηκε αποκλειστικά με το κτήμα και αυγάτισε πολύ την σοδειά, το βιός τους ήταν αμέτρητα κεφάλια ζώα. Η γιαγιά μου έλεγε ότι το καλοκαίρι ανέβαιναν στο Κάντσκο με χιλιάδες γιδοπρόβατα και με 43 φορτωμένες μούλες. Ήταν σαν πανηγύρι όταν έφθαναν στο χωριό, τόσο πολύ βιός είχαν δημιουργήσει. Εννέα φούρνους στη σειρά είχαν κτίσει στο κτήμα, οι οποίοι έψηναν ψωμί καθημερινά. Ο ένας για την οικογένεια και οι άλλοι οκτώ για τους πιστικούς και τους άλλους απασχολούμενους στο κτήμα. Φαντάσου, τώρα, πόσοι πολλοί που ήσαν! Έχτισαν μεγάλο σπίτι για την φαμελιά τους. Με πορσελάνη έγιναν τα επιχρίσματα με εξαιρετικές διακοσμήσεις, που όλα έγιναν από τους ειδικούς ξένους τεχνίτες οι οποίοι διακόσμησαν και τα αρχοντικά στα Αμπελάκια. Φρόντισαν να τους φέρουν στο Πουρνάρι, όπου δούλεψαν στο σπίτι τους για πολύ καιρό. Βλέπεις, η μαστόρικη φλέβα και το μεράκι κυλούσε μέσα τους. Αρκετά σώζονταν μέχρι την κατοχή. Τότε, οι

Γερμανοί έκαψαν το χωριό και καταστράφηκαν όλα. Τίποτε δεν έμεινε όρθιο, μόνο θύμισες και μνήμες που διηγώντας τες να κλαίς.

Ο προπάππος μου Κώστας Μακρής άφησε δύο παιδιά, τον Γιώργο και τον Φίλιππο. Ο Γιώργος, που είναι και ο παππούς μου από την πλευρά της μάνας μου, έμεινε στο Πουρνάρι και ασχολήθηκε συστηματικά με το κτήμα. Είχε πάθος με αυτό και έκανε προκοπή μεγάλη. Από αυτόν κληρονομήσαμε ό,τι ακίνητα έχουμε σήμερα. Δύο κόρες είχε ο παππούς μου ο Γιώργος, την Βασιλική που πέθανε γρήγορα και την Δέσποινα, τη μητέρα μου. Με τη σειρά της η μάνα μου έκανε δύο παιδιά, την Βασιλική (το όνομα της χαμένης αδελφής της) και εμένα τον Γιώργο. Και έπεται συνέχεια.

Ο αδελφός του παππού μου, δηλ. ο Φίλιππος Μακρής, δεν ασχολήθηκε με το κτήμα. Αυτός σπούδασε γιατρός στη Γαλλία και άσκησε το επάγγελμά του για πολλά χρόνια στη Λάρισα. Άφησε απογόνους τον Κωνσταντίνο, τον Νικόλαο, την Αγλαΐα και την Ελένη. Σήμερα οι τρεις πρώτοι έχουν πεθάνει, ενώ η Ελένη ζει ακόμη. Και η γενεολογική σειρά συνεχίζεται με νεότερους απογόνους.».

Σταμάτησε για λίγο συγκινημένος τη διήγησή του ο μαστρο-Γιώργος για να πιεί λίγο νερό, όποτε βρήκα την ευκαιρία και τον ρωτάω:

– «Και γιατί λες με στόμφο "είμαι από το Κάντσκο εγώ....", αφού γεννήθηκες στο Πουρνάρι της Λάρισας;»

– «Γιατί έτσι νιώθω και έτσι μου βγαίνει από μέσα μου. Και αυτό το χρωστώ στη γιαγιά μου τη Γιώργαινα, η οποία, αν και κατάγονταν από τα Τέμπη, πάντα και από μικρό μου έλεγε ότι είμαστε από το Κάντσκο. Μικρό παιδί, σχεδόν μωρό, με πήγε και στο Κάντσκο, αλλά δεν θυμάμαι απολύτως τίποτε. Αυτό ρίζωσε στο νου και την ψυχή μου και δεν μου ταιριάζει πλέον να λέω "είμαι από το Πουρνάρι...". Καλό ή κακό, πάρ'το όπως θέλεις. Εγώ, πάντως, έτσι νιώθω και λέω πάντα "είμαι από το Κάντσκο...", όταν με ρωτούν από πού κρατάει η σκούφια μου.»

Κάπως έτσι τελείωσε τη γενεολογική εξομολόγησή του ο συγχωριανός μας πλέον Γιώργος Καλούντζος, έντονα συγκινημένος που βρήκε, επί τέλους, έναν σημερινό συγχωριανό του από το Κάντσκο των παιδικών ονείρων του. Και η δική μου συναισθηματική φόρτιση δεν ήταν μικρότερη. Κάθε άλλο. Ανταλλάξαμε τηλέφωνα και διευθύνσεις και χωρίσαμε με την υπόσχεση να τα ξαναπούμε. Οι βιοτικές ανάγκες και το

άπειρο της Αθήνας δεν το έκαναν κατορθωτό. Τηλεφωνηθήκαμε και έμαθα πως χάρηκε πολύ, όταν παρέλαβε το τελευταίο τεύχος του περιοδικού μας «τα Καντσιώτικα», που ο πάντα ευαίσθητος σε τέτοια θέματα πρόεδρος της Αδελφότητας Γιώργος Κουτουλούλης φρόντισε να του στείλει, ύστερα από δική μου υπόδειξη. Επί τέλους βρήκε μια επαφή με τις αρχέγονες ρίζες του. Γιατί η ψυχική και πνευματική πληρότητα κάθε ανθρώπου κάπως έτσι ολοκληρώνεται, με την ικανοποίηση των επί μέρους υπαρξιακών ανησυχιών του.

Αθήνα, 15-07-2007

Καντσιωτών Μαστόρων Έργα

Νικόλαος Β. Κρούλης

του Θωμά Αθανασίου Μουκούλη
Επίτιμος Πάρεδρος του Π.Ι.

Σαν τους χρυσοθήρες εμείς οι νεότεροι -όχι, απαραίτητα και στην ηλικία- Καντσιώτες κοσκινίζουμε χώμα και άμμο μέσα στο ποτάμι της λαϊκής Παράδοση του χωριού μας ψάχνοντας για στοιχεία, ψήγματα χρυσού θα έλεγα, των έργων, της ζωής και του πολιτισμού των προγόνων χωριανών μας. Κι όταν μέσα σ' αυτό το κοσκίνισμα βρούμε κάτι, κάποιο ψήγμα -σημαντικό ή όχι- τότε μέσα από τα παλάτια της μνήμης μας ξεπηδούν εικόνες και βιώματα δικά μας, τα οποία ο νους προσπαθεί να τα συναιρέσει, να τα συνταιριάσει και να τα προσθέσει στην αλυσίδα των ιστορικών γεγονότων, που ήδη γνωρίζουμε.

Οι παραπάνω σκέψεις προκλήθηκαν από ένα έγγραφο- μια λίστα έργων θα ήταν πιο σωστό να πω- που τυχαία ήρθε τελευταία στα χέρια μου. Είναι ένα κατάστιχο με έργα, της εικοσαετίας 1950-1970, που πραγματοποίησε, ως εργολάβος, ο Νικόλαος Βασιλείου Κρούλης, εγγονός του Γεωργίου Κρούλη, ενός από τους μεγάλους αρχηγούς μπουλουκιών των Καντσιωτών μαστόρων.

Το Γεώργιο Κρούλη τον βρίσκουμε να πρωτοστατεί στην μαστορική τέχνη σε μεγάλα έργα, τόσο στο χωριό μας, όσο και στην υπόλοιπη Ελλάδα και την Αφρική: (Στα 1900 κατασκευάζει το καμπαναριό της Αγίας Παρασκευής. Στα 1903 πρωτοστατεί στο χτίσιμο της λιθοδομής της Τράπεζας της Ελλάδος, στην οδό Αιόλου

στην Αθήνα. Στα 1906 είναι επικεφαλής στις εργασίες, που γίνονται στην εκκλησία του πάππου μας του Αθανάση. Στα 1911 βρίσκεται στο Σουδάν της Αφρικής και κατασκευάζει γέφυρες. Στα 1924 χτίζει εκκλησία στο Μουζάκη Φθιώτιδας. Στα 1926 χτίζει ορφανοτροφείο στο Βόλο. Στα 1927-1930 συμμετέχει ενεργά στην ανέγερση Δημοτικού μας σχολείου κτλ.)¹.

Σε όλες αυτές τις εργολαβίες ο Γεώργιος Κρούλης είχε πάντα μαζί του (όχι κάτι ασυνήθιστο για την εποχή εκείνη) και τα δυο παιδιά του: το Βασίλη και το Γιάννη. Οι τελευταίοι έγιναν άριστοι μάστορες στο χτίσιμο της πέτρας, αλλά δεν συγκροτούσαν δικά τους μπουλούκια ή «παρέες», όπως τις έλεγαν οι Καντσιώτες. Το να συγκροτήσεις και στη συνέχεια να κουμαντάρεις στην εργασία ένα «μπουλούκι» δεν ήταν εύκολη υπόθεση. Είχε μεγάλες ευθύνες, πολλές σκοτούρες και υποχρεώσεις και απαιτούσε αυξημένη διοικητική ικανότητα. Τα προσόντα αυτά κληρονόμησε από τον παππού του μόνο ο εγγονός του Νικόλαος Βασιλείου Κρούλης και τα αξιοποίησε αργότερα, όχι σαν αρχηγός μπουλουκιού, γιατί οι συνθήκες της ζωής άλλαξαν μετά τον εμφύλιο, αλλά ως εργολάβος, όπως θα δούμε παρακάτω.

Νικόλαος Βασιλείου Κρούλης ήρθε στον κόσμο τον Ιούνιο του 1926. Στα δέκα του χρόνια ένιωσε την ορφάνια από πατέρα με τον πιο σκληρό και επώδυνο τρόπο: Στα 1936 στη Θεσσαλονίκη ένας αδίστακτος μπλιζιανίτης ληστής πλησίασε ύπουλα, σήκωσε το σφυρί και, άνανδρα, χτύπησε πισώπλατα τον άμοιρο Βασίλη Κρούλη, του έκοψε το νήμα της ζωής και στη συνέχεια τον λήστεψε. Αυτό το γεγονός σημάδεψε για πάντα τη ζωή του μικρού Νίκου.

Μετά τον τραγικό θάνατο του πατέρα του τα οικογενειακά βάρη πέφτουν στους τρυφερούς ώμους του Νίκου. Έτσι, σε ηλικία μόλις δώδεκα (12) χρονών τον βρίσκουμε το 1938 «μαστορούλι» στη Χαλκιδική κοντά στον αρχιμάστορα Θωμά Καπλάνη.

Η σκληρή ζωή, που περνούσαν τότε οι μαστόροι και περισσότερο τα «μαστορούλια», ο Πόλεμος του 1940 και ο εμφύλιος, που ακολούθησε, «έψησαν» το χαρακτήρα του Νίκου. Τον ανάγκασαν ν' αρπάξει από τα κέρατα τη ζωή και να παλέψει για την επιβίωση τη δική του

και της οικογένειάς του. Και στον αγώνα αυτόν βγήκε νικητής. Έμαθε καλά την τέχνη του κτίστη και γρήγορα εξελίχτηκε σε αρχιμάστορα και στη συνέχεια σε μεγαλοεργολάβο. Είναι ένας από τους λίγους και, ίσως, ο τελευταίος από την παλιά γενιά των Καντσιωτών μαστόρων, που εργάστηκε ως «αρχιμάστορας», με την έννοια του αρχηγού «μπουλουκιού».

Στη φωτογραφία ο Νικόλαος Κρούλης με τη σύζυγό του Ανθία.

Για μια ολόκληρη εικοσαετία ανελάμβανε και έφερε σε πέρας μεγάλες εργολαβίες κυρίως στη Μακεδονία και στη Θράκη. Μερικά από τα σπουδαιότερα έργα του περιλαμβάνονται στη λίστα που ανέφερα στην αρχή και έχω στα χέρια μου και τα οποία παραθέτω στη συνέχεια, για να προστεθούν στο μακρύ κατάλογο των έργων των Καντσιωτών μαστόρων:

1. 1953, Λιθότοπο Σερρών_ έκτισε Εκκλησία.
2. 1953, Βερρώνεια Σερρών, έκτισε εκκλησία με μαστόρους τους: Σίμο Ιωάννη του Αργυρίου και τσιγκούλη Αχχιλέα μαζί με είκοσι (20) τεχνίτες από τους Χουλιαράδες Ιωαννίνων (αγνώστων λοιπών στοιχείων).
3. 1954, Νιγρίτα Σερρών, κατασκευή τριών (3) αποθηκών και μιας στέγης της Ένωσης Συνεταιρισμών Νιγρίτας, στις οποίες εργάστηκαν και οι Καντσιώτες μάστορες: Νικόλαος Λέκκας, Πέτρος Λέκκας, Δημήτριος Σιούτης, Στέργιος Λέκκας, Κωνσταντίνος Καρανικούλης του Χαραλάμπους, Δημήτριος Καπλάνης, Ιωάννης Τσιγκούλης του Αχιλλέα.
4. 1958, Ευκαρπία Σερρών, τρεις (3) γέφυρες, στις οποίες εργάστηκαν και οι Καντσιώτες μάστορες: Νικόλαος Λέκκας, Πέτρος Λέκκας,

¹ Για περισσότερες λεπτομέρειες βλέπε στην ιστοσελίδα του χωριού μας (/: www.drosorigi.com) «έργα Καντσιωτών μαστόρων».

Στέργιος Λέκκας, Αχιλλέας Τσιγκούλης, Παύλος Τσιλογιάννης, και άλλοι.

5. 1959-1965, Κομοτηνή. Στο διάστημα αυτό ο Νίκος Κρούλης ανέλαβε από Τ.Υ.Δ.Κ. και έφερε σε πέρας πολλά μεγάλα και μικρά έργα, σπουδαιότερα των οποίων (όπως θυμάται) είναι οι δεκαπέντε (15) δεξαμενές με τα αντίστοιχα υδραγωγεία ύδρευσης της Νομαρχίας Ροδόπης. Γεφύρια, Επισκευές σχολείων, επισκευή χριστιανικών εκκλησιών, και Μουσουλμανικών τζαμιών. Σε όλες αυτές τις κατασκευές, εκτός των άλλων μαστόρων, εργάστηκαν και οι ακόλουθοι Καντιιώτες μάστορες:

Νικόλαος Λέκκας, Στέργιος Λέκκας, Μιχαήλ Κουτρομπίνας, Γεώργιος Κουτρομπίνας, Βασίλειος Κουτρομπίνας, Αντώνιος Κουτρομπίνας, Γεώργιος Κουτρομπίνας του Αντωνίου, Μουκούλης Χρήστος του Κύρκα, Κοτσίνας Γεώργιος (Κουστάρας), Κοτσίνας Χρήστος του Γεωργίου, Σίμος Ιωάννης του Αργυρίου, Σιούτης Ιωάννης (Καζάκης;), Καρανικούλης Γεώργιος, Παπαγεωργίου Κωνσταντίνος, Καπλάνης Σταύρος, Σινάνης Γεώργιος, Μουκούλης Χαράλαμπος του Κωνσταντίνου, Παπαδημητρίου Κωνσταντίνος.

6. Κατά τα έτη 1963 και 1964 ανέλαβε και έφερε σε πέρας την ανέγερση του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Ξάνθης (Ε.Β.Ε.Ξ.), ύψους τριών εκατομμυρίων (3.000.000) δραχμών. Στο έργο αυτό δεν εργάστηκαν Καντιιώτες μάστορες.

Ο Νίκος Β. Κρούλης, ως συνταξιούχος πλέον, ανακατεύτηκε στα κοινά του χωριού μας και διετέλεσε Πρόεδρος της Κοινότητας Δροσοπηγής. Κατά την οκταετή θητεία του - και παρά τις συνηθισμένες σε αυτές τις περιπτώσεις «γκρίνιες» των συμπολιτών χωριανών μας - πρόσφερε σπουδαίες υπηρεσίες στους συντοπίτες του. Τα σημαντικότερα από τα έργα του στο χωριό είναι: Πλακόστρωση του κεντρικού δρόμου του χωριού από το μαγαζί του Πατσιωτού μέχρι την πόρτα του Καζάκη. Το δίκτυο διανομής του νερού στα σπίτια, τον αγωγό αποχέτευσης λυμάτων και όμβριων υδάτων του χωριού, καλντερίμια και τσιμεντοστρώσεις των δρόμων, διαπλατύνσεις των στενών περασμάτων και πολλά άλλα.

Τώρα, η ζωή του Νίκου Κρούλη κυλάει ήρεμα και ευτυχισμένα ανάμεσα στη με χρυσή καρδιά αγαπημένη του σύζυγο Ανθία Ιωάννου Μουκούλη, τα παιδιά, τα εγγόνια του και τους συγγενείς του. Το χειμώνα χαίρεται τη ομορφιά της νύφης του Βορρά -της Θεσσαλονίκης μας-

κάνοντας μακρινούς περιπάτους κάτω από το Λευκό της Πύργο, ενώ τα Καλοκαίρια απολαμβάνει τις χάρες και τις χαρές του χωριού μας, της Δροσοπηγής.

Αθήνα 15 Μαΐου 2008

Ο Καλλιτέχνης Λιθοξόος Δημ. Τσιλογιάννης (Γούλας)

(Αφήγηση: Κώστας Δημ. Τσιλογιάννης (Γούλας)

(Απόδοση: Γιάννης Ηλ. Κανναβός

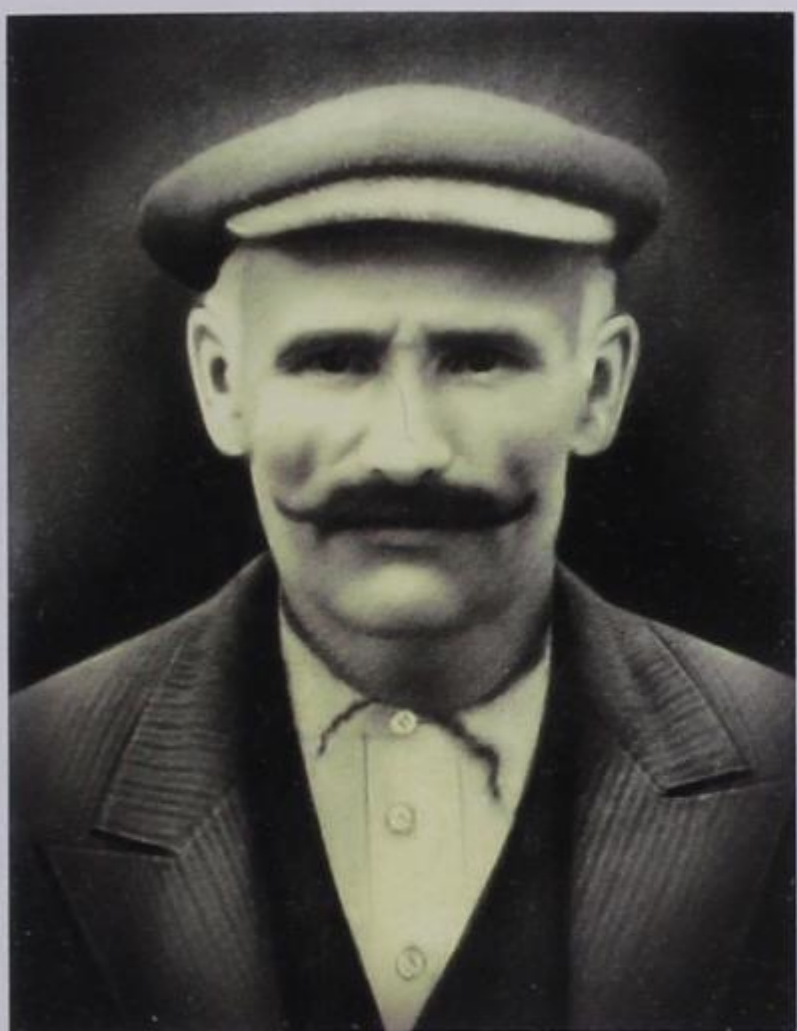
Αθήνα, Ιούνιος 2008)

Ο Δημήτρης Τσιλογιάννης ή Γούλας γεννήθηκε στο Κάντισκο το έτος 1882 και ακολούθησε από μικρός τα μπουλούκια των μαστόρων που έρχονταν, τότε, και δούλευαν στην Αθήνα, με αρχιεργολάβους τον Δήμο και Κώστα Κοτσίνα.

«Έκοβε το μάτι του» και «παίρνανε τα χέρια του», γι' αυτό γρήγορα αναδείχτηκε σε καλό κτίστη και άριστο πελεκάνο, δηλ. λαξευτή της πέτρας. Τον βοήθησε σ' αυτό η ανεξάντλητη υπομονή του και ο υπέρμετρος ζήλος για την τέχνη της σμίλευσης της πέτρας. Όταν σε ηλικία 15 χρονών ήλθε στην Αθήνα ο γυιός του Κώστας τον βρήκε να χτίζει τα πέτρινα πεζούλια γύρω από το νοσοκομείο «Ευαγγελισμός», τα οποία έχτισαν Καντιιώτες μαστόροι. Διαμένανε κάπου στο «Μεταξουργείο» - θυμάται ο γυιός του Κώστας - απ' όπου περνούσε το τραμ που έφτανε μέχρι τους «Αμπελόκηπους», κι αυτό έπαιρνε ο πατέρας του για να κατέβει στον «Ευαγγελισμό» προς εργασία.

Κατά καιρούς και περιοδικά, όπως όλοι οι ταξιδιώτες κτίστες, γύριζε στο χωριό, στην οικογένειά του. Η πιο μακροχρόνια παραμονή του στο χωριό ήταν το 1932, όταν άρχισε το χτίσιμο της νέας εκκλησίας της «Αγίας Παρασκευής», αυτή που υπάρχει σήμερα στο μεσοχώρι, που αποτελεί κόσμημα χριστικής τέχνης της πέτρας. Του είχαν αναθέσει το πελέκημα αγκωναριών για τις γωνίες, τοξολίθων για τις καμάρες και κρηπιδο-λίθων για τα γεισώματα της στέγης, μαζί, βέβαια, με άλλους ομότεχνους συγχωριανούς μαστόρους. Εκεί μετέφερε τις γνώσεις και την εμπειρία του από την Αθήνα, και αποδέχτηκαν τις συμβουλές του να χρησιμοποιήσουν και τσιμέντο στην τοιχοδόμηση, το οποίο μετέφεραν με μουλάρια από την Κόνιτσα.

Το έτος 1928 έχτισε με καθαροπελέκι το εικονοστάσι στην «Παναγιά», το οποίο, υπέστη κατά καιρούς βανδαλισμούς, παραβιάζοντας το ντουλαπάκι του κερματοδέκτη και το σπάσιμο του σταυρού. Οσταυρός αποκαταστάθηκε πριν λίγα χρόνια από τον συγχωριανό μας Θωμά Σίμο.

Θυμάται, ο πιτσιρικάς τότε γυιός του Κώστας, πως είχαν ένα μεγάλο (ψηλό) άσπρο γομάρι και πήγαιναν στις «Ασπρόπετρες», έσπαζε τμήματα απ' τους άσπρους ογκόλιθους, τις φόρτωνε στο γομάρι και τις μετέφερε στην «Παναγιά». Μετά άρχιζε το πελέκημα με ακρίβεια και στη συνέχεια το περίτεχνο εντυπωσιακό κτίσιμο με εφαρμοστούς αρμούς. Αν από κάποιον πληρώθηκε ως τάμα ή ήταν προσωπική πρωτοβουλία και αφιέρωμα στη δόξα της Παναγίας δεν το γνωρίζει ο γυιός του Κώστας, αν και οι πληροφορίες συγκλίνουν πως ήταν δική του προσφορά-δωρεά από αγάπη και πίστη προς την Παναγιά.

Ο γυιός του Κώστας θυμάται, επίσης, πως και το αφιερωμένο στον Άγιο Αθανάσιο εικονοστάσι στον δρόμο προς «Αλατσία», στην άκρη της γειτονιάς «Μουκάδες», ο ίδιος το είχε φτιάξει. Δεν εκτίμησε, όμως, το βαρικό έδαφος θεμελίωσης, που έβγαζε νερά και πάγωνε το αυλάκι. Δεν είχε τις ίδιες αντοχές στις παγωνιές, όπως αυτό της «Παναγίας», και έπαθε ζημιές και καταστροφές. Οι πελεκητές πέτρες και τα αγκωνάρια του, που περισώθηκαν και υπάρχουν για την ανασύστασή του, αποτελούν αδιάψευστα δείγματα και μαρτυρία ανεπανάληπτου τεχνίτη, φανταστικού σκαλιστή και πλάστη της πέτρας, που κάνει την αδρανή ύλη να μιλάει και δημιουργεί θαυμασμό με τα εξάισια τεχνουργήματα.

Ο Δημήτρης Τσιλογιάννης πέθανε τον καιρό της κατοχής (1942) σε ηλικία 60 χρονών σε κάποιο χωριό της Μακεδονίας, όπου είχε πάει να δουλέψει, για ένα κομμάτι ψωμί, μαζί με άλλους συγχωριανούς, προκειμένου να θρέψει την οικογένειά του απ' την πείνα που είχε πλακώσει την Ελλάδα, μαζί με τους φασίστες κατακτητές. Στο φιλόξενο μακεδονικό χωριό, όπου τον έθαψαν ντόπιοι και συγχωριανοί, η θαύμασια και καλοσυνάτη γυναίκα του πήγε πολύ αργότερα κι άναψε κεράκι στον τάφο του. Τότε, το 1942, και το μήνυμα του θανάτου έφτανε αργά στους οικείους και οι μετακινήσεις, σε όποιες αποστάσεις, ήταν δύσκολες και επικίνδυνες. Έτσι άργησε να χτυπήσει η καμπάνα απ' το καμπαναριό της «Αγίας Παρασκευής»,

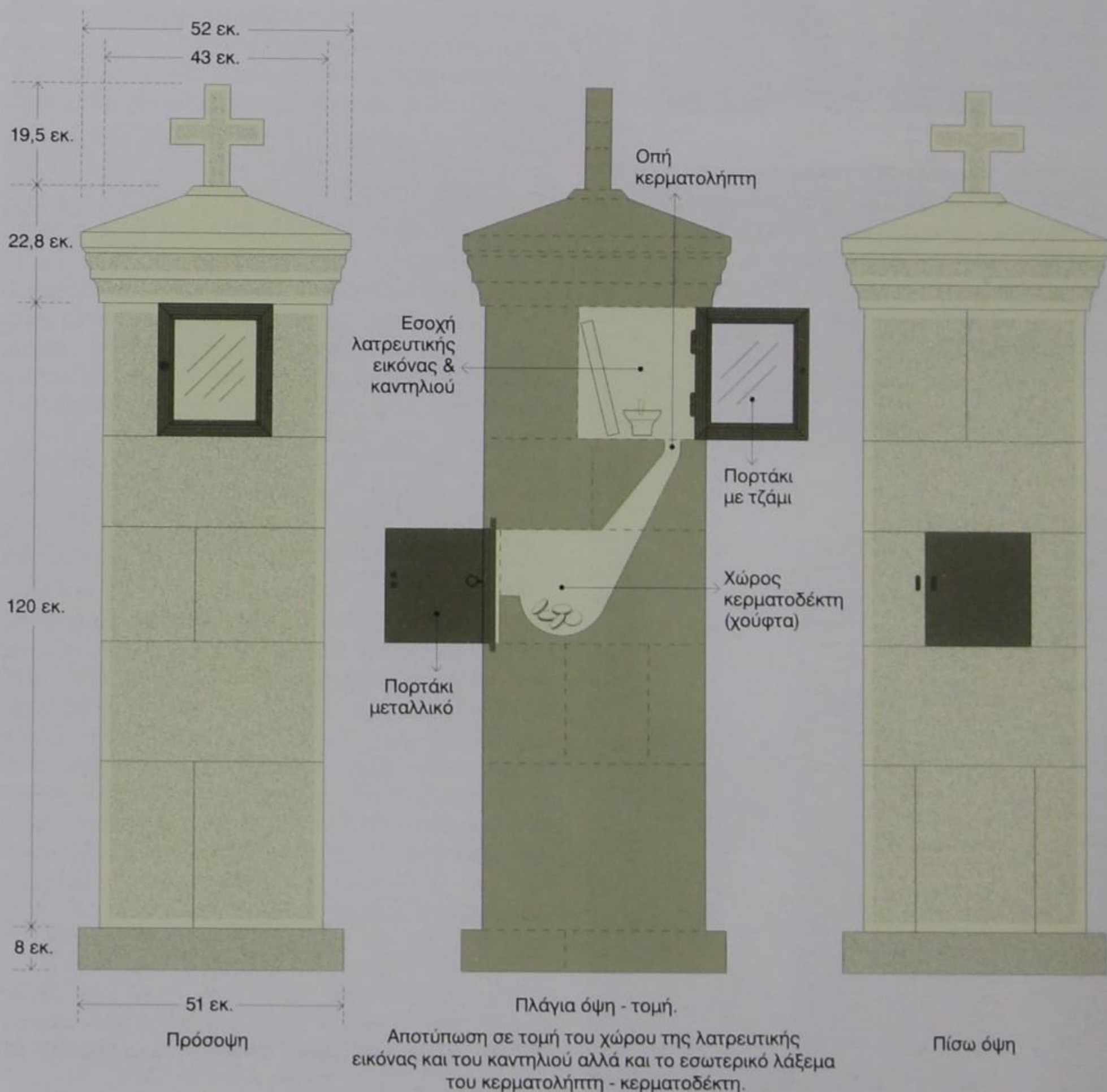
ακόμη και γι' αυτόν που είχε δώσει και την ψυχή του για να χτιστεί τόσο περίτεχνα. Η πείνα θέριζε ανελέητα και άναβε το γλωσσίδι της καμπάνας, αναγγέλλοντας τα συχνά-πυκνά χτυπήματα θανάτου, που δέχονταν το χωριό μας, η Ελλάδα και όλη η Ευρώπη, απ' την επέλαση της λαίλαπας του ιταλοχιτλερικού φασισμού.

Αλλά οι καιροί περνούν και όλα καταλαγιάζουν. Οι μνήμες, όμως, δεν πρέπει να ξεθωριάζουν τελείως, γιατί με ό,τι αυτές ανεξίτηλα συγκρατήσουν θα πορευτούμε στο μέλλον, αποφεύγοντας τις κακουργίες και επιδιώκοντας την προσωπική και κοινή ευτυχία, χωρίς να παραλείψουμε να αποδίδουμε την τιμή που τους πρέπει (και η μνήμη είναι τιμή) σε άνδρες

σπουδαίους στον τομέα τους, όπως ο προαναφερόμενος πελεκάνος μάστορας της πέτρας Δημήτρης Τσιλογιάννης ή Γούλας.

Το κείμενο αυτό συμπληρώνεται με τη σχεδιαστική αποτύπωση του εικονοστασίου της Παναγίας με τις ακριβείς διαστάσεις του, που έκανε ο Κ. Τζιμούλης. Στο συγκεκριμένο έργο μπορεί κανείς να πει με βεβαιότητα ότι ο Μαστρο Δημήτρης Γούλας, εφάρμοσε τις γνώσεις του που αποκόμισε από την αισθητική της τότε νεοκλασσικής Αθήνας όπου και εργάστηκε για αρκετά χρόνια.

Η Σύνταξη

Ένας συμπαθέστατος συντοπίτης μας

του Νίκου Δημητρούλη

Πάλιν και πολλάκις, ολόκληρα άρθρα πολύ σωστά περιέγραψαν τα ολέθρια αποτελέσματα της καταστροφικής καταιγίδας που προκάλεσε ο «εμφύλιος», γι' αυτό χρειάστηκαν δεκαετίες να επανακτήσει την υγεία της και να συνέλθει έπειτα από τόσα αλλεπάλληλα πλήγματα που υπέστη η βαρύτατα νοσούσα ύπαιθρος. Ας ευχηθούμε να μην ξανασυμβεί τέτοιο «τσουνάμι» αλληλοσπαραγμού, αφανίζοντας κορμιά πάσης ηλικίας, τραυματίζοντας θανάσιμα την πατρίδα μας, που θρήνησε γοερά αμέτρητα θύματα, όταν μέσα της σεργιάνιζε παράφορο «ΜΕΝΟΣ».

Μετά από τον αχό και την αντάρα της διχόνοιας, όπου βρέθηκαν «λίθοι τε και κέραμοι ατάκτως εριμμένοι», ξέσπασε και νέος διωγμός Ελλήνων από Έλληνες, τον οποίον ενέσπειραν τεχνηέντως και συντόνισαν με μαστοριά οι ξένοι άσπονδοι φίλοι μας και οι ανεγκέφαλοι ταγοί μας, που δύσκολα μπορούσε να τους ονομάσει κανείς προστάτες ή τιμωρούς. Κυριαρχούσε τότε το μίσος, που παραμέριζε τη λογική, τότε που βλοσυρά, αιμοβόρα «όντα», ανάλγητα στον ανθρώπινο πόνο, οργίαζαν αχαλίνωτοι, εκδηλώνοντας αλαζονικά και ανερυθρίαστα την εγκληματική τους συμπεριφορά, ταλάνισαν αθώα ανυπεράσπιστα θύματα, που προμήθευαν αδιάντροποι συκοφάντες εκτοξεύοντας σκόπιμες κατηγορίες, άγοντας και φέροντας αυτά σε δυσπρόσιτα ξερονήσια, «αναμορφωτήρια» για τους μεν, «κολαστήρια» για τους δε, όπου πολλοί άφησαν εκεί την τελευταία τους πνοή. Ως φαίνεται το «ερίζειν» είναι ίδιον του Ρωμιού, έμφυτο ελάττωμα εξ αιτίας του οποίου έχει υποστεί κατά καιρούς η χώρα μας δεινά με απαίσιες συνέπειες από την επάρατη αυτή μάστιγα της φαγωμάρας. Καλείται ο Γκρεκός ν' αποβάλλει παντί σθένει το νοσηρό αυτό «κουσούρι».

Έλα Δάμωνα και συ Φιντία να καμαρώσεις τη φιλία μας! Συχνά διάσημη αοιδός μας στεντορείως διαλαλούσε: «Ξύπνα απ' τον τάφο Θεωρή Κολοκοτρώνη κι αδέλφια κάνε όλους τους Έλληνες ξανά». Το ίδιο θυμίζουν και οι δημοφιλείς τροβαδούροι της αγάπης και των παθών της φυλής, που επαναλάμβαναν σκούζοντας: «Τους Έλληνες, Θεέ μου, να τους έδενες - ποτέ να μην τους έλυνες τους Έλληνες». Κλασικό παράδειγμα αδελφοκτόνου συμπλο-

κής έχουμε τον θάνατο του λεοντόκαρδου ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΥ στην Ακρόπολη, εκεί που διαδραματίστηκαν σπαραξικάρδιες σκηνές, που κεντρίζουν τα φυλλοκάρδια. Γλύτωσε ο άνθρωπος από τη μανία του Ομέρ Βρυώνη και έπεσε κάτω από αδελφικό λεπίδι. Αυτά και άλλα παρόμοια, αγνοώντας τις εύστοχες στροφές του εθνικού μας ύμνου, που επιγραμματικά τονίζουν:

*«Η διχόνοια που βαστάει
ένα σκήπτρο η δολερή
καθενός χαμογελάει
πάρ' το λέγοντας και συ.*

*Από στόμα που φθονάει
παλικάρια ας μη πωθεί
πως το χέρι σας κτυπάει
του αδελφού την κεφαλή.*

*Μην ειπούν στο στοχασμό τους
τα ξένα έθνη αληθινά:
Εάν μισιούνται ανάμεσά τους
δεν τους πρέπει ελευθεριά.».*

Θέλω να πιστεύω ότι η πνευματικά ανεπτυγμένη νέα γενιά, με υψηλής στάθμης παιδεία, έχει προχωρήσει σε ανοδικά επίπεδα κάνοντας βήματα απαλλαγής από τέτοιου είδους έριδες, γκρεμίζοντας τον τοίχο που διαιρεί την ανθρωπινή μάζα του τόπου μας.

Εδώ θα γυρίσω για λίγο πίσω το ρολόι, που θυμίζει την περίοδο των μαύρων εκείνων ημερών, με τα αποκαΐδια του πολέμου από τη μια μεριά και το άγονο της περιοχής από την άλλη, συμμάχησαν με αποτέλεσμα το «μπερεκέτι» της χρονιάς μετά βίας εξασφάλιζε τον «επιούσιον». Η ανέχεια του καιρού εκείνου πήρε ανεξέλεγκτες διαστάσεις, έφθασε σε ανησυχητικό βαθμό, στραγγάλιζε τη δυνατότητα των χωριανών να παραμείνουν στον τόπο τους κυριευμένοι από δύο αντίθετα συναισθήματα: το ένα, η αγάπη τους για το χωριό, να τους έλκει, και το άλλο, η μη άνετη διαβίωσή, τους απωθούσε εξαναγκάζοντας τους να ξενιτευτούν, όπου με βουρκωμένα μάτια κούνησαν το μαντήλι του αποχαιρετισμού «καψάλισαν» προς Μακεδονία και άλλοι «κόσιεψαν» προς Θεσσαλία και αλλού προς άγραν εργασίας. Ένας σεβαστός αριθμός, κρατώντας στο χέρι του το διαβατήριο, πικρό σα δηλητήριο κατά το άσμα, οδηγήθηκαν στην κεντρική Ευρώπη για καλύτερη ζωή και άλλοι μπάρκαραν σε πλεούμενα που

όργωναν τους ωκεανούς φεύγοντας μακριά για να πιούν ξέχειλο το πικρό ποτήρι της ξενιτιάς.

Ήταν η εποχή της πτωχής τηλεπικοινωνίας, το «κινητό τηλέφωνο» δεν υπήρχε, οι άνθρωποι περίμεναν κάποια επιστολή για να πάρουν λίγη χαρά από το άψυχο αυτό χαρτί. Οι κακής βατότητας δρόμοι καθιστούσαν τη μεταφορά εμπορευμάτων και τη μετακίνηση ανθρώπων δυσχερή. Οι χωριανοί στις κύριες αρτηρίες που οδηγούσαν στο χωριό συναντούσαν εκτός τη λάσπη και τις στενές διαβάσεις, ήταν και τα αγεφύρωτα ορμητικά ποτάμια, οι δε νεροποντές μετέτρεπαν τα ρέματα σε χειμάρρους, ιδίως την άνοιξη όπου οι καταρρακτώδεις βροχές τα καθιστούσαν αδιαπέραστα και απειλούσαν τρομακτικά αγωγιάτες και οδοιπόρους.

Τα τεμαχισμένα σε φασκίες βοδινά τομάρια μετέτρεπαν έντεχνα οι γυναίκες σε τσαρούχια, που κάλυπταν το πέλμα του ποδιού συγκρατούμενα από πάνω με τσαρουχόσχοινα. Η τραγόμαλλη κάππα με κουκούλα ήταν ο απαραίτητος σύντροφος των βοσκών που εκτελούσε χρέη παλτού – αδιάβροχου και κλινοσκεπάσματος. Δεν βρίσκονταν τότε αυτοκίνητα Ι.Χ., που σήμερα δημιουργήσαν το αδιαχώρητο. Ο ηλεκτρισμός δεν είχε κάνει ακόμα την εμφάνισή του, οπότε αναγκαστικά η λάμπα ήταν μόνιμα κρεμασμένη σε περίβλεπτη θέση και τις περισσότερες φορές, ελλείψει πετρελαίου, γίνονταν χρήση δαδιού στο φεγγίτη δίνοντας φεγγοβολή και θέρμανση. Το καλοριφέρ ανύπαρκτο και στο τζάκι η φωτιά, με τη «μπαρμπατούρα» και τη «ζιάρα» την οποία συνδαύλιζε ο παππούς, ζέσταινε τη οικογένεια.

Οι παλαιότεροι διαπίστωσαν ιδίοις όμμασι τα τότε δράματα. Ας προσέξουν οι νέοι που έχουν άγνοια των παραπάνω για να αφυπνιστούν από το λήθαργο της καλοπέρασης, διότι οι καιροί αλλάζουν.

Παρασύρθηκα από τον ειρμό των σκέψεων και απομακρύνθηκα προς στιγμήν από την επικεφαλίδα του κειμένου, εν τη προσπάθειά μου να

δώσω έμφαση των συνθηκών που επικρατούσαν στο χωριό, που έσφυζε από κόσμο, όταν βρίσκονταν εκεί ο αείμνηστος συγχωριανός μας ΗΛΙΑΣ KANNABOS, ο οποίος προνόησε την επερχόμενη ταραγμένη κατάσταση, που προμηνούσε καταιγίδα, επιδρώντας βλαπτικά επάνω του, ζώντας τον εφιάλτη της επικείμενης τρομάρας, γι' αυτό απομακρύνθηκε άρον-άρον εν όψει του ελλοχεύοντος κινδύνου, προλαβαίνοντας το κακό εν τη γενέσει του, διότι περαιτέρω παραμονή θα επέτεινε την αγωνία

και τον τρόμο. Αν ο άνθρωπος αυτός ζούσε σήμερα πολλά απωθημένα είχε να διηγηθεί.

Κατατρεγμένος, με καταπονημένη υγεία και οικονομικό σφίξιμο, κατηφόρισε προς Αθήνα, εκεί στη μεγάλη ανθρωποσύναξη, ρίχτηκε στη βιοπάλη, με στέκι το επί της οδού Αθηνάς καφενείο «ΜΟΥΡΟΥΖΗ», το οποίο συν τω χρόνω είχε καταστεί κέντρο διερχομένων Καντσιωτών, με κλειδί το πρόσωπο του KANNABOY, που προσέφερε ευχαρίστως τις υπηρεσίες του, αγόγγυστα, με πατριωτικό ενδιαφέρον, υπό εξαιρετικά αντίξοες συνθήκες στους πάντας. Αποδείχτηκε άνθρωπος αξιόπιστος, γι' αυτό πληθώρα περαστικών εξέθεταν τα προβλήματα τους σ' αυτόν κι εκείνος μετά

χαράς έσπευδε να τους οδηγήσει στα διάφορα γραφεία-νοσοκομεία-καταστήματα κ.λ.π. μιλώντας στους αρμοδίους υπαλλήλους με την πρόπουσα ευγενή γλώσσα, υπομονετικά και επίμονα, χωρίς να εγκαταλείπει κανέναν αν δεν επεραίωνε την υπόθεση του. Ήταν πρόσωπο με πολλές άλλες ιδιαιτερότητες, έθετε το καλό των άλλων πάνω από το ατομικό συμφέρον. Τα επιτεύγματα του στον τομέα της εξυπηρέτησης εμπνέουν ευγνωμοσύνη και θαυμασμό.

Ο κύριος ΗΛΙΑΣ ήταν γνώστης όχι μόνο των κρατικών υπηρεσιών και καταστημάτων αλλά και των δρόμων της πιο δαιδαλώδους αθηναϊκής συνοικίας. Είχε κερδίσει την εμπιστοσύνη του κόσμου με την αφιλοκερδή διάθεση και το σπινθηροβόλο πνεύμα που τον διακατείχε. Εύρισκαν όλοι «άσυλο» κοντά σε ένα μικρόσωμο άνθρωπο με μεγάλη καρδιά. Προικισμένος με πλατιά εγκυκλοπαιδική μόρφωση, ευχάριστος συζητητής και με παρουσιαστικό που εξέ-

πεμπε μια ασυνήθιστη καλοσύνη, η δε εξωτερική του μορφή αντικατόπτριζε το κάλλος της ψυχικής του ροπής.

Οι ατομικές του σφυριές δε στάθηκαν ικανές να μειώσουν το ενδιαφέρον του για τη γενέτειρα, είχε την ικανότητα να αγκαλιάζει τους πατριώτες προσφέροντας ηθική και υλική βοήθεια, όχι από το περίσσευμα αλλά από το υστέρημα ενός βιοπαλαιστού, πράγμα που δεν πράττουν εύκολα ακόμα και οι έχοντες πακτωλό χρημάτων. Άνευ υπερβολής επέδειξε ανωτερότητα και συμπόνια ασυμβίβαστη προς την ηλικία και τη χρηματική του δυνατότητα. Ήξερε ν' απαλύνει τον πόνο των άλλων γι' αυτό και η φήμη του έπαιρνε ολοένα και πιο έντονη χροιά. Το ΟΧΙ ήταν άγνωστο στον ΗΛΙΑ, ήταν πάντα πρόθυμος, πήγαζε από μέσα του μια ανεξάντλητη δύναμη καλοπροαίρετης διάθεσης, που το βάρος της ηλικίας δεν κατάφερε να εξαλείψει.

Οπλισμένος πάντα με άπειρη αγάπη για το χωριό, έμεινε στην Αθήνα έως ότου εκπνεύσει η τρομοκρατία. Έτσι δεν άργησαν να ηχήσουν οι καμπάνες της αλλαγής και το βαθύ σκοτάδι διαδέχτηκε άπλετο φώς. Τώρα πληρώθηκε το ρηθέν υπό Ηρακλείτου «Τα πάντα ρει», τα πάντα υπόκεινται σε αλλαγή.

Όταν, όπως είπα, οι μπόρες από τα επώδυνα εκείνα χρόνια κόπασαν και κατάκατσε ο κουρνιαχτός, ανέτειλε ο λαμπρός ήλιος της ηρεμίας στον ανέφελο ουρανό, γύρισε ηλικιωμένος στο κονάκι που είδε το φως της ημέρας, σώος, φορτωμένος με σωρεία αναμνήσεων.

Ζήσαμε ανεπανάληπτες στιγμές όταν τον συναντούσα, ερχόμενος από το εξωτερικό, τους καλοκαιρινούς μήνες, κάτω από το γέρο-πλάτανο, που είναι ζωντανός μάρτυρας της ιστορίας του τόπου μας, ρίχνει τη σκιά του στο πλακόστρωτο της πλατείας εκεί που οι χωριανοί αναθερμαίνουν τις σχέσεις τους σ' αυτό το πλατύφυλλο φυσικό κόσμημα, που μάζωξε και φιλοξένησε γενιές και γενιές. Πόσα είδε, πόσα ξέρει μα ποτέ δεν ξεστομίζει κανένα από τα μυστικά του ο βουβός αυτός γίγαντας.

Εκεί λοιπόν τα λέγαμε, εν στενώ, ξετυλίγοντας το νήμα της ζωής του συσσωρευμένο από ανήκουστες εμπειρίες, που σημάδεψαν πάνω του τραυματικά ίχνη. Οι ανταριασμένες μέρες πέρασαν, τα ντουφέκια σίγησαν, αλλά οι αναμνήσεις του ΗΛΙΑ παρέμειναν ζωντανές. Ήταν και αυτό μια ψυχική διέξοδος.

Ανέφερα συνοπτικά την κοινωφελή δράση του

συγχωριανού μας KANNABΟΥ ως ελάχιστο φόρο τιμής, προς αναγνώριση της προσφοράς του, διότι πλήθος άλλοι βοηθήθηκαν, καθώς και εγώ προσωπικά ευεργετήθηκα στο διάστημα της σπουδής μου στον Πειραιά και θεωρώ υποχρέωση μου να πω ότι ο αγαπητός ΗΛΙΑΣ, καίτοι απεδέμησε εις Κύριον, η μορφή του θα μείνει για πάντα καρφωμένη στη σκέψη μου και στη μνήμη πολλών.

Καναδάς, Μάρτης 2008

Ξεχασμένα επαγγέλματα του χωριού μας

του Κωνσταντίνου Παπαδημητρίου

Το κυρίως επάγγελμα των χωριανών μας ήταν εκείνο του κτίστη πετρά μαστορά. Ορισμένοι όμως χωριανοί ασχολούνταν και με άλλα επαγγέλματα, που το εισόδημά τους ήταν ικανό για την συντήρηση των οικογενειών τους. Αυτά τα επαγγέλματα ήταν: του ράφτη, του σαμαρά, του σιδηρουργού (γύφτου), του τσοπάνου και του μυλωνά.

Μπορεί τα έσοδα των μαστόρων να ήταν κάτι παραπάνω, αλλά το παράπονό τους ήταν μεγάλο, διότι ζούσαν πάντα μακριά από τις οικογένειές τους, τα σπίτια τους, μακριά από το χωριό.

Σήμερα θα ασχοληθώ με το επάγγελμα του ράφτη. Στα χρόνια της μάνας μου, όταν ήταν νέα και σε ηλικία παντρειάς, ραφτάδες έρχονταν από το γειτονικό μας βλαχοχώρι τη Φούρκα. Ήσαν ειδικοί στο ράψιμο των υφαντών και μάλλινων ρούχων που φορούσαν εκείνα τα χρόνια. Ειδικοί στο κέντημα της φλοκάτας και της σπούνας με ειδικά σειρήτια. Στο χωριό μας φαίνεται ότι τότε δεν υπήρχαν ραφτάδες ειδικοί και ικανοί για το ράψιμο των σιγκουνιών.

Στα νεότερα όμως χρόνια παρουσιάστηκαν και δικοί μας χωριανοί ραφτάδες. Αυτοί ήταν οι: Κώστας Κοτσίνας (Κοτούλας), Κώστας Παπαγεωργίου (Παπαδούλι - Ράτσικας) και ο Γιώργος Κοτσίνας (Γιωργοράφτης).

Ο καθένας απ' αυτούς χρησιμοποιούσε ως επαγγελματικό του χώρο μέρος του σπιτιού του. Ο καθένας, φυσικά, είχε και τους δικούς του πελάτες. Μόνον όταν οι γονείς της νύφης

ήθελαν να ράψουν το προικιά της καλούσαν όλους και γίνονταν ένα συνεργείο, έως ότου τελειώσουν την προίκα. Τα προικιά, βέβαια, ράβονταν στο σπίτι της μέλλουσας νύφης. Τα χρόνια εκείνα στην αγορά δεν υπήρχαν έτοιμα ρούχα, γι' αυτό και όλοι τους είχαν δουλειά. Έραβαν από γαμπριάτικο κουστούμι, μέχρι παντελόνια, σακάκια, πουκάμισα, ακόμη και εσώρουχα.

Σήμερα θα σταθώ στον ράφτη Κοτούλα. Στη δεκαετία του πενήντα (1950) υπήρχε πολλή δουλειά και ήταν ο μόνος που είχε περισσότερη εργασία. Έραβε όλη τη μέρα και τη νύχτα με το φως της λάμπας πετρελαίου. Και την άλλη μέρα το ίδιο επαναλαμβάνονταν πάλι. Ξεκινούσε με το φως της λάμπας μέχρι το φως της ημέρας. Ήταν σωστός επαγγελματίας ασφαλισμένος στο ΤΕΒΕ και μάλιστα ήταν γραμμένος στον συνεταιρισμό ραφτάδων Ιωαννίνων (ΣΕΡΚΙ). Το γνωρίζω αυτό, γιατί, όταν πήγαινα στα Γιάννινα, πάντα μου έδινε κάποια παραγγελία να του φέρω. Ο συνεταιρισμός αυτός είχε κατάστημα στην συμβολή των οδών Αβέρωφ και Μητροπόλεως και διέθεται είδη ραπτικής.

Τον Κοτούλα τον θυμάμαι πάντα σκυμμένο στον πάγκο, είτε να χωρίζει (κόβει) ή να σιδερώνει με το βαρύ σίδερο με τα κάρβουνα, πάντα με την κορδέλα (μέτρο) περασμένη στο λαιμό, είτε να κάθεται στην καρέκλα και να δουλεύει βελόνη. Ήταν έξυπνος άνθρωπος, καλός τεχνίτης και σωστός επαγγελματίας. Και αυτό το απόδειξε με την απόφασή του να αναλάβει να ράβει και τις στολές των ανδρών χωροφυλακής του σταθμού Δροσοπηγής και της υποδιοίκησης Πυρσογιάννης. Αυτό το αναφέρω γιατί οι στολές αυτές είχαν ειδικό σχέδιο και ράψιμο. Μάλιστα, λόγω της αναγνωρισμένης του τεχνικής, μαθήτευσαν σ' αυτόν οι Σωτήρης από το Βίσαντσκο, Παντελής και Χρήστος από την Ζέρμα και ο Χαράλαμπος Καρανικούλης από το χωριό μας.

Έτσι κυλούσαν εκείνα τα όμορφα χρόνια, που όταν γύριζαν οι μαστόροι από τα ξένα έφερναν μαζί τους και υφάσματα για όλη την οικογένεια. Ειδικά παραμονές Χριστουγέννων το εργαστήρι του Κοτούλα γέμιζε από υφάσματα και πάντα προσπαθούσε τις παραγγελίες που έπερνε να τις παραδώσει στο σωστό χρόνο. Ήταν και αυτό ένα προτέρημα της επαγγελματικής του ευαισθησίας.

Σιγά-σιγά παρουσιάστηκε στην αγορά το έτοιμο ένδυμα και η δουλειά του ράφτη ελαττώθηκε πολύ, έως που εξαφανίστηκε εντελώς. Βέβαια, ο Κοτούλας γέρασε, άσπρισαν τα μαλλιά του, αν και τα είχε άσπρα από πολύ νέος. Συνταξιοδοτήθηκε και χάρηκε την σύνταξή του, όσο του επέτρεψε ο μεγάλος Κύριος που ρυθμίζει τα πάντα για όλους μας.

Ήταν πολύ όμορφα εκείνα τα χρόνια!

Δροσοπηγή, 03-03-2008

ΠΑΡΑΔΟΣΗ & ΕΘΙΜΑ

Τα “τσιράπια”

του Κώστα Τζιμούλη

Τα “τσιράπια” ή οι “πατούνες” ή κοινώς οι πλεκτές κάλτσες ήταν αναπόσπαστο κομμάτι της Καντιιώτικης (και όχι μόνο) γιορτινής αλλά και της καθημερινής παραδοσιακής φορεσιάς.

Θα μπορούσε ως εκτούτου να αποτελέσει αντικείμενο μελέτης και καταγραφής, αρχής γενομένης από τη διαδικασία της επεξεργασίας του μαλλιού, του γνεσίματος, της βαφής και τέλος του πλεξίματος με τις κλέτσκες (βελόνες).

Σ’ όλους τους ευρωπαϊκούς, αλλά κυρίως στους βαλκανικούς λαούς, αυτή η μορφή παραδοσιακής χειρωνακτικής λαϊκής τέχνης ήταν πολύ διαδεδομένη, όχι μόνο γιατί αποτελούσε ένα αναγκαίο τμήμα της ένδυσης (προστασία των ποδιών από το κρύο και τον ιδρώτα) αλλά και γιατί τα “τσιράπια” με τον πλούσιο πλουμιστό διάκοσμο, αναδείκνυαν και συμπλήρωναν τη γιορτινή κυρίως φορεσιά των γυναικών και κοριτσιών.

Αποτελούσαν δε στοιχείο επίδειξης, ανταγωνισμού, αλλά και καμιά φορά, όπως θα δούμε παρακάτω, προβολής διακριτών μοτίβων αναγνωρισιμότητας του κάθε σογιού.

Πρέπει, βέβαια, να τονιστεί ιδιαίτερα ότι και αυτή η δραστηριότητα είναι έργο των γυναικών μας, όπως και οι πλεκτές “ζώνες από μίστρια” που προβάλαμε στο 8^ο τεύχος του Αυγούστου του 2007.

Αν προσέξουμε τις παλιές προπολεμικές φωτογραφίες που κατά καιρούς δημοσιεύουμε στο περιοδικό και στα ημερολόγιά μας, οι γυναίκες και τα κορίτσια φοράνε, κυρίως, πλουμιστά πολύχρωμα άσπρα κατά βάση “τσιράπια”. Αυτό άλλαξε μεταπολεμικά με μαύρα ή “γεράνια” δηλ. σκούρα μπλε “τσιράπια” και διακριτικό ελαφρύ υποτυπώδη χρωματιστό διάκοσμο στο επάνω μέρος.

Άρα, να συμπεράνουμε ότι τα δεινά του πολέμου άφησαν τα σημάδια τους στην παράδοση και στην ψυχολογία των γυναικών; Εγώ θα απαντούσα ναι ...ή θά ’λεγα τουλάχιστον ότι έπαιξαν το ρόλο τους. Είναι ολοφάνερο ότι η μετάβαση από το άσπρο και το πολύχρωμο

στο μαύρο, ή έστω σκουρόχρωμο μπλε δεν είναι τυχαία.

Τα “τσιράπια” αποτελούσαν μέρος και του τελετουργικού του γάμου. Η νύφη και οι γυναίκες του σογιού της φρόντιζαν να πλέξουν “τσιράπια” και “πατούνες” για όλο σχεδόν το σόι του γαμπρού. Κι αλοίμονο αν αυτό ήταν πολυπληθές... έπρεπε να γνέθουν και να πλέκουν μήνες πριν. Άρα, έπρεπε να γίνει καλός υπολογισμός στο πόσα ζευγάρια “τσιράπια” έπρεπε να πλέξουν, πόσα από αυτά θα είναι ανδρικά, πόσα γυναικεία και πόσα παιδικά. Αυτά τα “τσιράπια” προορισμένα για τη γαμήλια διαδικασία τα αποκαλούσαν “δώρας” ή “δωρές”.

Έτσι, την ημέρα του γάμου και πριν την τέλεση του μυστηρίου, στην κεντρική πλατεία του χωριού κάτω από τον πλάτανο, το σόι του γαμπρού υποδεχόταν και χαιρετούσε τη νύφη και εκείνη δώριζε στον καθένα χωριστά από ένα ζευγάρι “τσιράπια” περνώντας το στον δεξή τους ώμο. Η αρχή γινόταν με το πιο μικρό παιδί από το σόι του γαμπρού, που στα “τσιραπάκια” του στολισμένα με βασιλικούς κατιφέδες ή λουλούδια εποχής, έβαζαν μέσα ένα μήλο με φυτεμένα σ’ αυτό νομίσματα ως “κέρασμα”.

Στη συνέχεια δώριζε στα πεθερικά της και

Το σόι του γαμπρού μετά το τελετουργικό, φωτογραφίζεται με τις "δώρας" τους περασμένες στο δεξή τους ώμο.

στους κοντινούς συγγενείς "τσιράπια" επίσης στολισμένα με βασιλικούς και κατιφέδες. Ακολουθούσε όλο το υπόλοιπο σόι δεύτερης και τρίτης βαθμίδας.

Την διαδικασία αυτού του τελετουργικού την πρόλαβα, και μάλιστα από πρώτο χέρι, στους γάμους των αδερφάδων μου Κατερίνας και Αγορίτσας την δεκαετία του '60-70.

Ως πιο κοντινή πηγή πληροφόρησης, κυρίως για τα προπολεμικά "τσιράπια" και τον πλεκτό διάκοσμό τους, στάθηκε για μια ακόμη φορά η Ελευτερία Τζιμούλη, η μάνα μου.

Η όλη διαδικασία, κατά τη κυρά Λευτερία Τζιμούλη, μετά την επεξεργασία του μαλλιού ξεκινούσε με το γνέσιμο. Το "γνέμα" (νήμα) για το πλέξιμο των "τσιραπιών", ειδικά, έπρεπε να είναι σφιχτό και λεπτό. Κατόπιν τις ποσότητες που προορίζονταν για βάψιμο τις τύλιγαν σε "κάνουρες".

Τα χρώματα (οι βαφές) προπολεμικά φτιάχνονταν και αποδίδονταν κυρίως από φυτικές ουσίες, (πλην της караμπογιάς και του λουλακιού που ήταν του εμπορίου) ή από συνδυασμούς και των δύο.

Έτσι το λεμονί (κίτρινο), πάντα με τη διαδικασία του βρασμού σε καζάνια, γινόταν από το βράσιμο των φύλλων του φράξου. Το κόκκινο από τη ρίζα φυτού που το αποκαλούσαν "ριζάρι", που και αυτή τη προμηθεύονταν από το εμπόριο. Το γαλάζιο αποδίδονταν με το λουλάκι και αναλόγως τη διάρκεια βρασμού είχαμε ανοιχτό ή πιο σκούρο τόνο του γαλάζιου.

Το καφέ (καφετίσιο) γινόταν από τα φρέσκα εξώφλουδα του καρπού της καρυδιάς. Το κανελί (ανοιχτό καφέ) από τα ξερά κρεμυδόφλουδα, ενώ το ανοιχτό υποκίτρινο (μπεζ) από το τσάι του βουνού.

Ο συνδυασμός του φράξου και του λουλακιού απέδιδε το πράσινο χρώμα ενώ το μαύρο γινόταν από το συνδυασμό της караμπογιάς, φύλλα φράξου και ρίζες από μπρούστερα.

Όλα τα χρώματα σταθεροποιούνταν κατά τη βράση με την προσθήκη ξυδιού και στύψης, ενώ στο μαύρο έβαζαν επιπλέον και "σιάβρα" (απόνερα από το πρώτο πλύσιμο των μαλλιών).

Ενοείται ότι η διαδικασία της βαφής των νημάτων δεν γινόταν αποκλειστικά για τα νήματα των "τσιραπιών". Βάφανε μαζικά για όλα τα πλεκτά μάλλινα, αλλά και τα νήματα που προορίζονταν για τα έργα του αργαλειού, όπως κιλίμια, βελάντζες, φλοκάτες και το δίμιτο (ολόμαλλο ύφασμα) που προορίζονταν για τη ραφή ενδυμάτων.

Μετά το στέγνωμα οι "κάνουρες" κουβαριάζονταν ανά χρώμα και η διαδικασία του πλεξίματος ξεκινούσε.

Το κείμενο αυτό εικονογραφείται από "τσιράπια" που φωτογράφησα και έχω στην κατοχή μου σαν μια μικρή συλλογή. Μερικά από αυτά είναι παλιά και άλλα νεότερα που παράγγειλα να μου πλέξει πριν μερικά χρόνια η μάνα μου.

Πάνω στις φωτογραφίες, μου υπέδειξε την ερμηνεία του κάθε μοτίβου και πως το αποκαλούσαν.

Τσιράπια
για ηλικιωμένες
γυναίκες
πλεγμένα από
την Αλεξάνδρα
Κουτρομπίνα
(Τσιράπω).

Τσιράπια
για νέες γυναίκες
& κορίτσια
πλεγμένα από
την Ελευθερία
Τζιμούλη.

Σειρίτωμα φτέρνας
με λουλακί γαϊτάνι
& φούντες
Πλατάρια
Σέρκος
Μαύρη κύκλα
Μάτια
Στραβά νύχια
Κουμπούλια
Αρχίνημα κόκκινο
με μονή κύκλα

Πλατάρια
Σέρκος
Σέρκος άσπρος
Κομματιαστή κύκλα
Δίχρωμη κύκλα
Δίχρωμη κλάρα
Κύκλα
Νύχια & μάτια
Αρχίνημα κόκκινο
με μονή κύκλα

Παιδικά τσιράπια
πλεγμένα από
την Ελευθερία
Τζιμούλη
με έντονο
διάκοσμο.

Τσιράπια για
ηλικιωμένους
άνδρες.

Παιδικά
κοντοτσιράπια
από τη Θράκη με
πασιφανή ομοιότητα
με τα δικά μας.

Είναι να απορεί κανείς από τον πλούτο των λέξεων και παρομοιάσεων που αναφέρονται σε ένα μόνο ζευγάρι τσιράπια.

Λέξεις όπως: κουμπούλια, μάτια, νύχια, στραβά νύχια, δίχρωμη κύκλα, κομματιαστή κύκλα, σέρκος, αβδέλλες με μάτια, αρχίνημα με μονή κύκλα, πλατάρια με κουμπούλια κ.α.

Τα πλατάρια ήταν τα αυτόνομα πλαϊνά μοτίβα, δεξιά και αριστερά του ποδιού, στο ύψος του αστραγάλου.

Αυτά τα μοτίβα (πλατάρια) παλαιότερα διέφεραν κατά κανόνα από οικογένεια σε οικογένεια και αποτελούσαν είδος οικόσημου, διακριτικό αναγνωρισιμότητας του σογιού.

Έτσι, απ' ό,τι θυμάται και μολογάει η μάνα μου Λευτερία, οι Κουτουλαίοι, οι Μουκάδες, οι Κουτρουμπιναίοι, είχαν τα δικά τους "πλατάρια".

Το δικό της "πλατάρι" επινόησε και πρωτόφτιαξε στα νιάτα της και η Ουρανία (του Μπατσά) Ντακουβάνου, που κατά γενική ομολογία ήταν σπουδαία πλέχτρα.

Μιάς και μιλάμε για σόγια, το παρατσούκλι "τσιραπαίοι" το κληρονομήσαμε από την πλευρά της μάνας μου και συγκεκριμένα από τη γιαγιά της και μάνα του πατέρα της Νίκου Κουτρουμπίνα, δηλαδή τη Δέσπω Κουτρουμπίνα.

Αυτή, η Δέσπω, επέμενε στα "τσιράπια" που έπλεκε, πέραν των καθιερωμένων πλουμισμάτων και διακριτικών του σογιού της, να πλέκει ένα επιπλέον "διπλό γράμμα" περιφερειακά στο μέσον της γάμπας, ως κατά δική της παραξενιά.

Οι παραξενιές, όμως, δεν περνούν απαρατήρητες και έτσι της προσάψανε το παρατσούκλι "Τσιράπω", το οποίο πέρασε στον άνδρα της (Τσιράπας) στους γιούς της Φίλιππα, Κώστα, & Νίκο Κουτρουμπίνα, και αργότερα στη νύφη της Αλεξάνδρα Κουτρουμπίνα, δηλαδή στην περιβόητη γιαγιά μου, τη μανίτσα την τρανή, περισσότερο γνωστή ως "μπάμπω Τσιράπω", διάσημη για την ευφυΐα της και για τα πολλά γιατροσόφια και πρακτικά που ήξερε από τον πατέρα της (Δασκαλάκη) και που μεταξύ άλλων γιάτρευε τον πόνο της σπλήνας και τη "χρυσή" (κιτρινάδα).

Έτσι κλείνοντας αυτό το μικρό πόνημα επιτρέψτε μου, ως κατά το ήμισυ "Τσιράπας" και εγώ, να ομιλώ και να γράφω για τα "τσιράπια".

Τα παιδιά παίζουν

του Θωμά Αθανασίου Μουκούλη
Επίτιμος Πάρεδρος του Π.Ι.

Παρασκευή απόγευμα 16 Μαΐου 2008. Μόλις έχω τελειώσει τη φορολογική μου δήλωση (ένα ανιαρό, κουραστικό, αδιάφορο και μίζερο αλισβερίσι με το Κράτος, που γίνεται κάθε χρόνο τέτοια εποχή: τόσα σου έδωσα, τόσα θα σου πάρω πίσω, κοίτα μην κάνεις λάθος, γιατί θα σε τιμωρήσω με πρόστιμο, και τούτο να το βάλεις στον τάδε κωδικό και το άλλο να το προσθέσεις εκεί, το τρίτο να το αφαιρέσεις από εκεί και... και... και...). Έχω ανάγκη από κάτι, που θα με ανακουφίσει και θα μου λαγαρίσει το μυαλό. Για να χαλαρώσω, λοιπόν, σηκώνομαι, ανοίγω το μικρό μπαράκι, που έχω στη βιβλιοθήκη μου, παίρνω ένα ποτήρι και το γεμίζω με Καντσιώτικο ρακί. Τραβώ ύστερα την πολυθρόνα κοντά στη μπαλκονόπορτα, τη στρέφω προς το δρόμο, κάθομαι και αφήνω το κορμί μου να «λυθεί», μισοκλείνω τα μάτια μου και αμολάω αχαλίνωτη τη φαντασία μου να οργιάσει.

Ο δρόμος από κάτω είναι ήσυχος αυτή την ώρα. Λίγα τα αυτοκίνητα, που περνούν. Καθόλου κόσμος. Καθώς, ρεμβάζοντας, απολαμβάνω με μικρές ρουφηξιές το ρακί μου, η ματιά μου σταματάει στο απέναντι μπαλκόνι του πρώτου ορόφου του σπιτιού της κυρίας Μαίρης. Μέσα από τα σιδερένια κάγκελα (σαν φυλακής, ενάμιση περίπου μέτρο ύψος, για να μη μπορούν να σκαρφαλώσουν τα εγγόνια της) ξεπροβάλλουν μερικά ολοκόκκινα και ροζ γεράνια, λες και θέλουν να μου θυμίσουν ότι ο Μάης με τα λουλούδια, τα μάγια και τις ομορφιές του, είναι ο Μήνας της Άνοιξης. Χαμογελώ αφηρημένα. «Άραγε να είναι αληθινά τα λουλούδια αυτά;», αναρωτιέμαι με κάποια μελαγχολία και ο νους μου πηγαίνει στα ψεύτικα, κινέζικα πλαστικά λουλούδια, που τα τελευταία χρόνια έχουν κατακλύσει την αγορά. Τα κοιτάζω καλύτερα: Ναι είναι αληθινά! ...

Τους ρεμβασμούς μου διακόπτουν κάποια ρυθμικά χτυπήματα. Γυρίζω το κεφάλι μου προς την κατεύθυνση από την οποία έρχονται και βλέπω ένα παιδί δέκα, περίπου, χρονών να παίζει μπάσκετ στο διπλανό από της κυρίας Μαίρης μπαλκόνι με τις τρεις μπαλκονόπορτες του (όχι μεγαλύτερο από το «ένα επί οχτώ», περίπου, μέτρα κι αυτό σιδερόφρακτο, αλλά με χαμηλότερα από το προηγούμενο κάγκελα και με πλαστικό πλέγμα...). Μικρά γκελάκια της

μπάλας, στροφή επί τόπου, σουτ επάνω στη μεσιανή μπαλκονόπορτα, όπου υποτίθεται ότι βρίσκεται το καλάθι, και η μπάλα πέφτει στο πάτωμα. Μέσα από το δωμάτιο ακούγεται μια φωνή, κάτι σαν παρατήρηση. Ο πιτσιρικάς απτόητος δεν σκύβει να σηκώσει τη μπάλα, αλλά το γυρίζει στο ποδόσφαιρο. Μικρές, κοφτές προωθήσεις της μπάλας από το δεξί στο αριστερό πόδι, ντρίπλες αλλά Ριβάλτο, απότομο σταμάτημα και ένα δυνατό σουτ τραντάζει το παντζούρι της αριστερής μπαλκονόπορτας. Πάλι φωνές, δυνατότερες τώρα, από μέσα, ενώ συγχρόνως εμφανίζεται και ένας μπόμπιρας (μάλλον αδελφός του) τεσσάρων πέντε χρονών και ζητάει επίμονα να παίξει και αυτός μπάλα. Ο μεγάλος αρνείται και παιδικός καβγάς ήταν αναπόφευκτος. Ακολουθεί «σύρραξη» με επακόλουθο τα κλάματα του μικρού. Σχεδόν αμέσως, βγαίνει από το δωμάτιο ένας γεροδεμένος άντρας γύρω στα τριανταπέντε, φορώντας κοντομάνικο μαύρο φανελάκι, κόκκινο αθλητικό σορτσάκι και σαγιονάρες στα πόδια του, αρπάζει το μεγάλο από το γιακά, τον σέρνει στο εσωτερικό του σπιτιού και, από τα λίγα ακαταλαβίστικα λόγια, που έφτασαν στ' αυτιά μου, έβγαλα το συμπέρασμα ότι ο μικρός δεν ... καλοπέρασε. Μετά από λίγο, ο άντρας ξαναβγήκε, πήρε με λιγότερη βία το μπόμπιρα μέσα και έκλεισε με πάταγο τη μπαλκονόπορτα.

Η σκηνή αυτή με συγκλόνισε. Μπήκα στη θέση του πιτσιρικά. Λίγες μπαλιές όλες κι όλες η χαρά του παιχνιδιού κι ύστερα... σιωπή! Αυτός ο χώρος -τρεις δρασκελιές τσιμεντένιος τόπος- και αυτός ο χρόνος- λίγα μόλις λεπτά της ώρας- για το παιχνίδι του παιδιού ...

Τον λυπήθηκα το μικρό. Ξύπνησε μέσα μου ο «δάσκαλος». Στο μυαλό μου ήρθαν τα λόγια του Γάλλου παιδαγωγού Maurice Debesse: «Η ηλικία αυτή», έλεγε, «είναι ηλικία του "Chevre pîed", του «κατσικοπόδαρου», δηλαδή, ηλικία της έντονης κινητικότητας. Στην ηλικία αυτή η κυριαρχούσα λειτουργία είναι το παιχνίδι, η έκφραση της συγκρητικής (κύριε διορθωτή, προσοχή, μη μου πειράξεις το «η»)¹, της ολικής του σκέψης»². Όταν στερούμε την κίνηση από το παιδί αυτής της ηλικίας, εκείνο θα διο-

¹ Συγκρητισμός = σημαίνει τεχνητή συνένωση ιδεών ανόμοιας προέλευσης και περιεχομένου. Δηλαδή, μια κατάσταση στην οποία δεν διακρίνουμε ακόμα τα επί μέρους στοιχεία ενός πολύπλοκου συνόλου.

² Maurice Debesse, Οι σταθμοί της Αγωγής, Αθήνα 1957, σ. 18 κ.ε.

χετεύσει την κινητικότητα του σε άλλες κατευθύνσεις: Θα γίνει επιθετικό, αυθάδικο, πεισματάρικο, πειραχτήρι, σκανταλιάρικο, ή θα κλειστεί στον εαυτό του με σοβαρές συνέπειες που μπορεί να οδηγήσουν ακόμα ακόμα και στη νεύρωση.

Θυμήθηκα ακόμα και αυτά που έλεγα κάποτε στους μικρούς μαθητές μου: «Εσείς, παιδιά μου, από τη μια μεριά είστε ευτυχισμένα, γιατί δεν σας λείπει ούτε το πολύ και καλό φαΐ, ούτε τα καινούρια ρούχα, ούτε τα «φιρμάτα» παπούτσια. Από την άλλη μεριά, όμως, είστε δυστυχισμένα, γιατί ζείτε και μεγαλώνετε σαν το πουλάκι μέσα σε χρυσό κλουβί...». Εμείς στην ηλικία σας δεν είχαμε τα καλούδια σας... Σχεδόν, δεν χορταίναμε το ψωμί. Και τα γυμνά μας πόδια πληγώνονταν βαριά από τις μυτερές πέτρες και τ' αγκάθια... κι από γλυκά, λίγη ζάχαρη και αραιά και πού καμιά καραμέλα «τσάρλεστον» ... Όμως, είχαμε πλούσια παιδική ζωή και βιώματα: Παίξαμε ομαδικά παιχνίδια, τρέξαμε σε λιβάδια, κατεβήκαμε σε ρεματιές, σκαρφαλώσαμε σε βράχους, ανεβήκαμε σε δέντρα, πετάξαμε πέτρες, κυλιστήκαμε στα χορτάρια, φτιάξαμε μπόντζες (πήλινα ταψιά) με χώμα, παίξαμε «αντρόγυνα» και «μάννες», πληγωθήκαμε στα χέρια και στα γόνατα, ματώσαμε και βάλαμε φύλλα από βατσινιά επάνω στην πληγή, για να σταματήσει το αίμα. Χαρήκαμε τη φύση, δροσιστήκαμε με γάργαρο τρεχούμενο νερό από την πηγή, αναπνεύσαμε καθαρό αέρα και απολαύσαμε την ελευθερία της αλάνας και της εξοχής. Με άλλα λόγια χαρήκαμε την παιδική μας ηλικία_μεγαλώσαμε σαν παιδιά ...».

Έτσι, η μνήμη ξεστράτισε και πάλι από το μικρό γειτονόπουλο και γύρισε πίσω στο χωριό, στα παιδικά μας παιχνίδια. Στα χρόνια τα παλιά οι γειτονιές του χωριού μας αντηχούσαν από φωνές παιδιών, που έπαιζαν. Όλη μέρα έτρεχαν, χάιρονταν και γελούσαν. Την όρεξη για παιχνίδι σταματούσε μονάχα το σκοτάδι, όταν πια γινόταν πολύ πυκνό και δεν μπορούσαν να ειδωθούν μεταξύ τους. Τότε μαζεύονταν πίσω στα σπίτια τους κουρασμένα και εξουθενωμένα από την συνεχή κίνηση της μέρας. Τότε και η μάνα παραπονιόταν ξανά για τις δουλειές της μέρας, που δεν τις προλαβαίνει και για το διάβασμα και το γράψιμο των μαθημάτων μας, που τα είχαμε αφήσει μισοτελειωμένα...

Σήμερα τα παιδιά λίγες ευκαιρίες έχουν να σχηματίσουν, αυθόρμητα, ομάδες. Νομίζεις

πως δεν έχουν φωνές ομαδικές. Ένα-ένα τ' ακούς να μιλάνε σιγανά και είναι συνεχώς με το κινητό τηλέφωνο στο χέρι. Θα παίξουν επιτραπέζια και παιχνίδια εικονικά στους υπολογιστές τους. Θα τα αλλάζουν μεταξύ τους και θα μιλάνε για τους πόντους, που πήρανε και τις πίστεις, που καταφέρανε να περάσουν. Αν τύχει και βρουνε καμιά μικρή αλάνα, δεν ξέρουν πια τί να την κάνουν !..

Όμως, τα παλιά παιχνίδια υπάρχουν ακόμη στις αναμνήσεις εμάς των μεγάλων: τα «μπάκαλα», η «τσιουλέγκα», τα «σκλαβάκια», η «γουρούνα= γκτζούνα», η «σμάδα», το «μπιζ», η «μακριά γαϊδούρα», η «πρωτελιά», η «τριότα», είναι μερικά από τα πιο γνωστά και συνηθισμένα τέτοια παιχνίδια. Ζωηρεύει το μάτι μας και χτυπάει γρηγορότερα και δυνατότερα, η καρδιά μας, όταν τα θυμόμαστε. Και μελαγχολούμε, συχνά, γιατί χρόνο με το χρόνο οι αναμνήσεις χλωμιάζουν και σιγά-σιγά σβήνουν. Χρέος μας να διασώσουμε ό,τι και όσα μπορούμε από την προγονική μας κληρονομιά...

Καλές οι προτροπές, οι ευχές και οι νουθεσίες, αλλά για τη διάσωσή τους χρειάζεται αναζήτηση, συλλογή και καταγραφή τους. Με άλλα λόγια πολλή δουλειά. Και για να μη μου πείτε «δάσκαλε που δίδασκες και λόγο δεν εκτράτεις», θα σας περιγράψω, σαν πρώτη δόση, δυο τέτοια παιχνίδια: Τη «Γκτζούνα»= γουρούνα, παιχνίδι δυνατό και σκληρό, που το έπαιζαν κυρίως τα αγόρια, και «τα Μπάκαλα» = πεντόβολα, παιχνίδι ταχύτητας, αντίληψης και δεξιότητας, που το έπαιζαν περισσότερο τα κορίτσια.

-«Θα πιούμε καφέ;», ακούω μια φωνή πίσω μου. Είναι η γυναίκα μου που με καλεί

-«Ναι...», απαντώ αιφνιδιασμένος.

Οι ρεμβασμοί και οι ονειροπολήσεις μου σταματούν εδώ. Σηκώνομαι, τραβώ πίσω την καρέκλα, τη βάζω στη θέσης της και πάω στο καθιστικό για τον συνηθισμένο απογευματινό μας καφέ !

Δάφνη 18.5.2008

Η σύνταξη επιφυλάσσεται ότι τα δύο ακόμη κείμενα που μας έστειλε ο Θ. Μουκούλης σχετικά με τα δύο παιδικά παιχνίδια "τη Γκτζούνα" και "τα Μπάκαλα" θα δημοσιευθούν στο επόμενο τεύχος του περιοδικού μας.

«Να 'ρθείς νύφη το Μάη να δεις λουλούδια!!!»

της Άννας Θ. Ζιώγα

Είναι μια κουβέντα την οποία άκουγα μικρή συχνά, από τον συγχωρεμένο τον παππού μου, τον Βασίλη το Ζιώγα. Ο αδερφός μου κι εγώ, από πιτσιρίκια που ήμασταν, πάντα πηγαίναμε στο χωριό μία φορά το χρόνο, κάθε καλοκαίρι, το δεκαπενταύγουστο, για το πανηγύρι, φυσικά. Τότε, μαζεύονταν στο χωριό όλοι οι συγγενείς και φίλοι, οπότε και εμείς τα παιδιά είχαμε παρέα, αλλά και η μάνα μας είχε μαζεμένο το νου της, πως ό,τι καιρό και να έκανε θα ξανάφτιαχνε, τι στο καλό, καλοκαίρι ήτανε. Άντε, το πολύ πολύ, να βάζαμε κάνα μπουφανάκι το βράδυ, κανά κλειστό παπούτσι και κάλτσες και έξω πάλι, για παιχνίδι και βόλτες στο χωριό. Και όταν έφτανε πια ο καιρός να φύγουμε για Αθήνα, πάντα η ίδια σκέψη μας ερχόταν στο μυαλό: «Τι ωραία που είναι στο χωριό!»

Ο καημός του παππού και της γιαγιάς, φυσικά, ήταν που μας βλέπανε μια φορά το χρόνο, κάθε καλοκαίρι. Μάταια προσπαθούσε ο παππούς ο Βασίλης να πείσει τους δικούς μου να ανεβούμε στο χωριό και κανά Πάσχα ενδιαμέσα, και το μόνιμο επιχείρημά του, θυμάμαι, για να μας δείξει πόσο όμορφα είναι στο χωριό την Πασχαλιά, που έχει έρθει πια η Άνοιξη, ήταν το «Να 'ρθείς νύφη το Μάη να δεις λουλούδια!!!». Το χωριό μας, δυστυχώς, είναι πολλές ώρες μακριά από την Αθήνα, είναι και σκαρφαλωμένο πάνω στα ψηλά βουνά και όσο να' ναι οι δικοί μου φοβόταν, καθώς ήμασταν μικρά τότε, μήπως αρπάξουμε κανά γερό κρύωμα. Βλέπετε, το Πάσχα έχει κρύο ακόμη στο χωριό και εμείς τότε δεν είχαμε βάλει ακόμη καλοριφέρ, έτσι η μόνη πηγή θέρμανσης στο σπίτι ήταν το τζάκι και η γνωστή σε όλους «μασίνα» που είχαμε στο δωμάτιο και η οποία έκαιγε νυχθημερόν.

Ένα Πάσχα, όμως, έγινε το θαύμα. Χρονολογία δε θυμάμαι ακριβώς, θυμάμαι όμως ότι το Πάσχα έπεφτε κοντά στις 30 Απριλίου, οπότε είπαν και οι δικοί μου να κάνουν το χατίρι των παππούδων, αλλά και των μικρών, γιατί κάναμε σαν τρελά για να πάμε στο χωριό, και να ανεβούμε για Πάσχα στο χωριό! Να δει επιτέλους κι αυτή η νύφη –η μάνα μου δηλαδή– το χωριό ανθισμένο, που το 'λεγε και το ξανάλεγε τόσα χρόνια ο παππούς ο Βασίλης.

Μια και δυο, φτάσαμε στο χωριό. Χαρά εμείς, χαρά οι παππούδες, το κρύο, κρύο όμως! Κουκουλωνόμαστε καλά καλά το βράδυ με διπλές και τριπλές κουβέρτες, μπουμπουνίζουμε και την μασίνα και πέφτουμε για ύπνο να ξεκουραστούμε κι από το ταξίδι. Και ξυπνάμε την άλλη μέρα και τι να δούμε... όλο το χωριό άσπρο! Είχε ρίξει χιόνι το βράδυ και είχε ντυθεί όλο το χωριό στα λευκά. Το θέαμα υπέροχο! Εννοείται, βέβαια, ότι εμείς οι μικροί αλωνίσαμε όλη την αυλή και όχι μόνο, παίξαμε με την ψυχή μας και το ευχαριστηθήκαμε όσο δεν φαντάζεστε. Νομίζω ήταν το καταπληκτικότερο Πάσχα της ζωής μας. Το μεγαλύτερο γέλιο όμως το είχε αφενός μεν η μάνα μου, η οποία προετοιμασμένη καθώς ήταν να δει ανθισμένα λουλούδια παντού, στη θέα του χιονιού έπαθε ένα σοκ και φυσικά ο παππούς μου που, ο κακομοίρης, τόσα χρόνια της έταζε λουλούδια και καταπράσινα λιβάδια και αντί για Άνοιξη συναντήσαμε το καταχείμωνο. Από τότε, στην οικογένειά μου έχει μείνει, και πολλές φορές γελώντας και θέλοντας να πούμε ότι κάποιος «την πάτησε» στα λεγόμενά του, συχνά αναφέρουμε περιπαιχτικά αυτή την κουβέντα του παππού Βασίλη, ο οποίος είχε μεν πολύ καλές προθέσεις, τελικά όμως δεν πήγαν τα πράγματα όπως τα υπολόγιζε και βρέθηκε εκτεθειμένος στην νύφη του.

Θα αναρωτιέστε ασφαλώς, γιατί τα λέω όλα αυτά. Γιατί «μεγάλη μπουκιά φάε, μεγάλη κουβέντα μη πεις», που λέει και ο θυμόσοφος λαός μας. Τόσα χρόνια γελάγαμε με το παππού μας και το πάθημά του και να που ήρθε η ώρα να το πληρώσω κι εγώ και μάλιστα με το ίδιο νόμισμα!

Είκοσι χρόνια μετά, και αφού έχω κάνει την απίστευτη διαφήμιση στον αρραβωνιαστικό μου για το περιβόητο χωριό, τον πείθω επιτέλους να το επισκεφτούμε, να γνωρίσει κι αυτή η έρμη η γιαγιά μου τον «γαμπρό»! 25η Μαρτίου 2008, είχαμε κανονίσει και τις άδειές μας και αποφασίζουμε να ανεβούμε, λοιπόν, στο χωριό. Ο γαμπρός, ως πιο αντικειμενικός παρατηρητής, είχε εξ' αρχής μιαν ανασφάλεια όσον αφορά στον καιρό, δεν μας τα είχε πει και η ΕΜΥ πολύ καλά, αλλά εγώ είχα ενθουσιαστεί, δεν άκουγα τίποτα. Στη σκέψη και μόνο ότι θα πήγαινα στο χωριό, πετούσα...! Και είχα και επιχειρήματα –τρομάρα μου! «Κρύο και υπερβολές... 25η Μαρτίου είναι Άνοιξη πια, σιγά, πόσο κακό καιρό να κάνει; Άντε, το πολύ πολύ να ρίξει καμιά βροχούλα... Εξάλλου οι δικοί μου τόσες φορές ανέβηκαν στο χωριό μέσα στην χρονιά,

ποτέ δεν αντιμετώπισαν πρόβλημα με τον καιρό. Και επιπλέον, αν δεν πάμε και τώρα στο χωριό που καταφέραμε να ξεκλέψουμε μερικές μερούλας άδειας μαζεμένες, τότε θα πάμε; Αυτά τα πράγματα δεν είναι να τα αναβάλλει κανείς, ειδικά όταν η γιαγιά έχει ξεπεράσει πια τα ενενήκοντα έτη.» Τον έπεισα!!! Ε, με έβλεπε κιόλας που ήμουν στην τρελή χαρά και δεν ήθελε να μου χαλάσει και το χατίρι...

Φτάσαμε στο χωριό στις 23 Μαρτίου, Σάββατο, με καλό καιρό. Η Κυριακή μας βρήκε με έναν ήλιο...! Στην Αθήνα έβρεχε και στο χωριό καλοκαίρι! Το τοπίο, βέβαια, ήταν ακόμη ντυμένο στα καφετιά, μόνο κάποια πολύ μικρά λουλουδάκια έκαναν δειλά δειλά στην εμφάνισή τους και μόνο τα αειθαλή έλατα και πεύκα έδιναν έναν πράσινο χρώμα στην εικόνα γύρω. Ωστόσο ήταν πολύ όμορφα. Εκμεταλλευτήκαμε κι εμείς την ωραία μέρα και κάναμε βόλτα στο χωριό για ξενάγηση στο μεσοχώρι, είδαμε τη «Χώρας», την εκκλησιά, το σχολείο, φτάσαμε μέχρι την «Αλατσά» και ξανά πίσω, με πολλές στάσεις για κουβέντα, ξεκούραση και φωτογραφίες. Η ημέρα μας πέρασε με τσίπουρα και ιστορίες από τα παλιά, στα γνωστά στέκια του χωριού!!! Την άλλη μέρα ο καιρός μας τα χάλασε λίγο. Είχε ένα ψιλόβροχο, το οποίο δεν μας πτόησε όμως, κι έτσι, με τις ομπρέλες μας, κατεβήκαμε περπατώντας ως την Παναγιά και πάλι πίσω στο χωριό. Ίσα που προλάβανε. Το μεσημέρι έριξε ένα χαλάζι...(!) και βροχή, βροχή, βροχή!!! «Το γρουσουζέψα», είπα από μέσα μου, αλλά ας είναι, την επομένη θα φεύγαμε ούτως ή άλλως, οπότε δεν πείραζε που χάλασε ο καιρός, γιατί στο μεταξύ και το χωριό είχαμε καταφέρει να δούμε και τη γιαγιά φυσικά, και επιπλέον μια χαρά τα είχαμε περάσει με τα τσίπουρά μας και το τζάκι να καίει στο σπίτι.

Μαζέψαμε τα πράγματά μας αποβραδís και ετοιμαστήκαμε για το ταξίδι της επιστροφής που μας περίμενε την άλλη μέρα.

Ανήμερα 25η Μαρτίου ανοίγω τα μάτια το πρωί και ακούω το τίποτα. Έξω, απόλυτη ησυχία. «Ωχ, δεν ακούγεται και πολύ καλό αυτό», σκέφτηκα. «Ούτε πουλιά να κελαηδούν ούτε τίποτα;» Κάνω έτσι το παράθυρο και τι να δω... χιόνι παντού! Η αυλή κάτασπρη, το ελατάκι στην αυλή μας, τα πεζούλια, το σπίτι... όλα λευκά. Πρέπει να ομολογήσω ότι το πρώτο πράγμα που σκέφτηκα ήταν πως είναι πανέμορφα έξω και κατά βάθος μου άρεσε πάρα πολύ που είχε ασπρίσει ο τόπος και ήταν όλα

σαν Χριστούγεννα! «Αχ, τι ωραία, αποκλειστήκαμε στο χωριό!» Η δεύτερη σκέψη όμως ήταν «Χριστέ μου, τι έχω ν' ακούσω!!!»... Παραδόξως όμως δεν τα άκουσα πολύ, μόνο ένα «στα 'λεγα εγώ... και το είχε προβλέψει η ΕΜΥ για χιόνια στα ορεινά, αλλά εκεί εσύ, άμα σου μπει κάτι στο μυαλό... Τώρα να δούμε πώς θα φύγουμε.» Εν τέλει, είδαμε κι αποείδαμε ότι δεν μπορούμε να πάμε πουθενά αν δεν έρθει το γκρέιντερ να ανοίξει το δρόμο, καθώς το χιόνι είχε φτάσει μέχρι κάτω στο ποτάμι και αποφασίσαμε, απλώς, να κάνουμε μια ευεργετικότερη βόλτα μέσα στο κατάλευκο χωριουδάκι μας. Παίξαμε και λίγο χιονοπόλεμο και το διασκεδάσαμε και τέλος αράξαμε στο τζάκι μας παίζοντας τάβλι να περάσει η ώρα. Είναι αυτό που λένε: «Αν δεν μπορείς να το αποφύγεις, τουλάχιστον απόλαυσέ το». Ευτυχώς, μετά από καμιά ωρίτσα ο δρόμος ανοίχθηκε (συγχαρητήρια στον Δήμο Μαστοροχωρίων για την ετοιμότητα και την αποτελεσματικότητα που επέδειξε!) και σιγά σιγά καταφέραμε να πάρουμε κι εμείς τον μακρύ δρόμο της επιστροφής. Ήταν μια καταπληκτική, περιπετειώδης μέρα, στο τέλος της οποίας ακόμη και ο γαμπρός παραδέχτηκε ότι «μια χαρά ήμασταν στο χωριό, απλά, την επόμενη φορά που θα αποφασίσουμε να ανέβουμε, θα φροντίσουμε να είναι καλοκαίρι, προς αποφυγήν παρόμοιων εκπλήξεων», παρόλο που του άρεσε πολύ το χιόνι, όπως ομολόγησε τελικά.

Και ασφαλώς, το κερασάκι στη τούρτα ήταν, ο πατήρ Ζιώγας (Θωμάς), ο οποίος σιγά μην έχανε την ευκαιρία να μας πειράξει, θυμίζοντάς μου, σε παραλλαγή βέβαια, το γνωστό: «Να 'ρθείς γαμπρέ το Μάρτη να δεις λουλούδια!»

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ

**Δραπέτευση απ' την κόλαση
του Κούρκουλα**

του Γιάννη Καναβού

(συνέχεια του κειμένου από το προηγούμενο 9^ο τεύχος μας)

Μοναχός εδώ, μοναχός και σε ξένο χωριό, χωρίς σόγια και συγγενείς, μήτε απ' τον πατέρα, μήτε απ' τη μάνα του που είναι απ' τη Στράτσανη. Σαν πουλί του κούκου σε ξένη φωλιά, που τα αδερφάκια του, άλλους γονείς έχουν και άλλο κελάηδημα. Μονάχος εδώ, μονάχος στο χωριό, μονάκριβος και για τους γονείς του, σα πλάσμα σκληρής μοίρας κι εύκολης εξόντωσης. Στο χωριό μόνο σπίτι και χωράφια έχει και του ανήκουν και τη Μαρία που απόκτησε τελευταία που και αυτή απ' τη μάνα της, που είναι απ' την Καστάνιανη, δεν έχει κανένα συγγενή. Ορισμένοι απ' τις ρίζες του πατέρα της, μήτε «απ' την πρώτη φασκιά απ' τα λαγαρά», τους άμεσους και στενούς ήταν, μήτε φαίνονταν να τους «περνάει η μπογιά», να είναι στους ισχυρούς, κι η πίκρα του γίνονταν ογκόλιθος, καταπλάκωμα της ψυχής του. Τίνος εθνικόφρονα πόρτα να χτυπήσει η δόλια μάνα του κι ο άμοιρος πατέρας του για να νοιαστεί για τη ζωή του μονάκριβου σπλάχνου, του στηρίγματος της απαντοχής τους; Σε ποιόν να κλάψουν, να εκλιπαρήσουν, να γονατίσουν και να προσκυνήσουν στα πόδια του, σα Θεό και σωτήρα, να τους λυπηθεί, να λυπηθεί τα νιάτα του γιου τους, να τους βοηθήσει να μην πάθει κακό; Δεν τους χωρά το σπίτι, το χωριό. Παίρνουν τους λόγγους και σκούζουν το όνομά του. Σκούζουν και στο ουρανό, σκούζουν και στον Άδη. "Να πάρει ο αέρας τη φωνή - μυστικά να του μιλήσει - να μην παραιτηθεί απ' τη ζωή - κουράγιο να μην του λείψει. Του ποταμού να σμίξει τη βοή - να γίνει περιστέρι - τις τρεις ευχές τους να φτάσει στο κελλί - φιλάκια να του φέρει. Κι αν ζωντανό δεν το ευρεί - πίσω να μη γυρίσει - σύννεφο μαύρο να γενεί - τους τύραννους να πνίξει".

Έτρεχαν αλαφιασμένοι στις Παναγιάς τα ξάγναντα να τηρούν τις ποταμίσιες στράτες και ν' αγναντεύουν τα μονοπάτια μη κάποιος φανεί και περπατεί κι ανηφορήσει δώθε να τρέξουνε ν' αγκαλιαστούν, να φιληθούν, να κλάψουν. Κάθονταν ώρες πολλές ασάλευτοι, σα μαρμαρωμένοι. Μήτε ψωμί χρειάζονταν, μήτε νερό να πιού-

νε. Λιώνανε σαν τα κεριά που ανάβανε στις εκκλησιές, σε όλους τους αγίους και τις αγίες και τη χάρη τους επικαλούνταν να μη χάσουν το Βαγγέλη. Τίποτα άλλο δεν είχανε στον κόσμο. Αν χάσουν το Βαγγέλη, θα χαθούν κι αυτοί. Δυο κούτσουρα θα μείνουν που γρήγορα θα καούν απ' τη φωτιά της ορφάνιας και του πόνου. Κι αυτή η φωτιά, του χάρου η φωτιά, σε αποσαρκώνει πριν το τάφο. Σβήνεται με το σβήσιμο της ζωής σου. Σαν καντήλι που μένει από λάδι. Πονάνε τα μάτια τους απ' το παρατεταμένο, επίμονο ψάξιμο της ποταμιάς, απ' τα καυτά τους δάκρυα, στα καρπούλια στήνονται και καρτερούν το γιο τους. Κι όσο δεν τον έβλεπαν και δεν αντάμωναν ψυχή, μάτωνε η δική τους και ξεριζωνόταν να βγει. Πάνε μέρες που τον πήραν και κανένα χαμπέρι του δεν έχουν. Ποιόν να ρωτήσουν να μάθουν κάτι; Κι αν το «κάτι» είναι το μοιραίο, το αποτρόπαιο έγκλημα, το σκληρότερό τους χτύπημα, ποιός θα τολμήσει να το ξεστομίσει, να τους το πει; Κανείς δεν είχε τη δύναμη και τον τρόπο να τους καθησυχάσει. Όλοι είχαν τους φόβους υποψίας το κακού, αλλά σε «κάτι» και απροσδιόριστα ήλπιζαν και πίστευαν πως θα γύριζε καλά και σιδερένιος.

Σαν να είχε κλείσει το σπίτι τους κι ο ήλιος μέσα να μην έμπαινε. Κάθονταν «κούκουρου», κουβαριάζονταν δίπλα στη «βάτρα» του τζακιού τους που άναβαν μαζί με το καντήλι τους κι έτσι ξημερώνανε. Τους ζώνανε το φίδι κι αγρυπνούσαν σε απόλυτο σκοτάδι ειδήσεων. Αγρυπνούσαν ακοίμητοι. Σα σε αϋπνίες προσευχής ήταν, με ενατένιση στον ουρανό να τους πιάσει το βλέμμα του Θεού, να τους ευσπλαχνιστεί και να τους βοηθήσει να σωθεί ο Βαγγέλης. Τίποτα άλλο δεν ήθελαν. Να βάλει το χεράκι Του, να μην κινδυνέψει ο Βαγγέλης. Ας έπαιρνε αυτούς ο χάρος ή ο Θεός, αν θέλανε θύματα και να γλίστωνα ο γιος τους, που ήταν καρδιά της καρδιάς τους. Σταυροκοπιούνταν και μοιρολογούσα. Απ' το σπαραγμό τους συγκλονίζονταν η γειτονιά μας κι όλοι κρατούσαμε την ανάσα, να μη πνιγεί με τη βουβή αγωνία που κανείς δεν έκρυβε. Έκδηλα και τα αισθήματα συμπάθειας κι αγάπης απέναντί τους, των περισσοτέρων χωριανών που με ειλικρίνεια και πόνο προσεύχονταν και έκαναν το σταυρό τους να γυρίσει γερός, να γυρίσει ζωντανός. Θρήνος και κοπετός σπίτι τους. Δάκριζε και η Παναγιά, κι ο Αϊ-Θανάσης κι απέ-

ναντί τους η Αγία Παρασκευή. Η μάνα μου, οι θειάδες Γιώργαινα Τσιέλιου, οι Βλαχογιάννισσες, η Τούλα η Τρίχαινα, η Λατζάραϊνα, η Λέγγω, η Σπανέσιω, η Πύλαινα Κουτρομπίνα, η Δόσαινα, η Κοτσίνω και η συμπεθέρα τους Τζώραινα κάθε λίγο και λιγάκι σπίτι τους, κοντά τους, με γλυκόλογα κουράγιου, παρηγοριάς, να τους στηρίξουν, να τους χαϊδέψουν, να σκουπίσουν τα δάκρυά τους, να τους αναγκάσουν να καταπιούν κάποιες μπουκιές ψωμί και γουλιές νερό, να φροντίσουν τα οικόσιτα ζωντανά τους, να τους συμπαραστέκονται ως συμπάσχοντες κι αδερφικά. Εξελίσσονταν ένα δράμα που κανείς δεν ήθελε την επιβεβαίωσή του, εκτός ίσως όσων είχαν συνεργήσει στη σύλληψη του Βαγγέλη και γνώριζαν την κτηνωδία του Κούρκουλα, για να αναρωτιέσαι αναπάντητα : πώς είχαν καταντήσει έτσι και χώρισαν οι άνθρωποι και είχαν χάσει την ανθρωπιά τους, πώς είχαν δηλητηριαστεί έτσι και τόσο απάνθρωπα; Ποιόν και πότε είχαν πειράξει, είχαν βλάψει αυτοί κι ο Βαγγέλης τους και τους εκδικούνται;

Οι χωροφύλακες σουλατσάρουν στους δρόμους ψυχροί, απόκοσμοι. Κορδώνονται, φιγουράρουν σα σαρκαστές κι αποπνέουν απέχθεια και περιφρόνηση. Αποφεύγεται και σπανίζει και το καλημέρισμά τους. Όλοι κουμπωμένοι και με σφραγισμένα στόματα, διακείμενοι με αντιπάθεια, εχθρικά μαζί τους. Ακόμη και στα καφενεία που εναλλάσσουν, να αφουγκράζονται, να κλέβουν κουβέντες, σε απλησίαστα τραπέζια πίνουν και πληρώνουν τις ρακές τους. Δεν τους κερνάει κανείς μήτε και οι «υποτιθέμενοι» ή ξεκάθαροι «δικοί τους», που όλοι αντιλαμβάνονται τους λόγους. Οι τόσο ωραίοι άνθρωποι του χωριού μας και με την παράδοση βαθιά, με απέραντα αισθήματα φιλοξενίας, στέκονται αλάργα, σα μεταλλαγμένοι αγενείς και τσιγκούνηδες. Μήτε τους κοιτούσαν να μην παρεξηγούνται και τα βλέμματά τους. Σε μόνιμη απόσταση σαν τους χτικιάρηδες. «Βούζιος, ζώνον!» φώναζε ο Γιωργαλάς, αν κάποιος ξανοιγόταν σε κουβέντες αγνόησής τους και ως φερμουάρ ράβονταν τα στόματα. Στην απομόνωσή τους εκτονώνονταν πίνοντας περισσότερο, τραύλιζαν, τρίκλιζαν κι αγρίευαν περισσότερο. Το «βούζιος» του Γιωργαλά αποτελούσε σύνθημα σιωπής, κόψιμο της κουβέντας, το «μη μιλάς» της μαστορικής γλώσσας, που την ξέρανε όλοι των καφενείων, μαστόροι και μαστορόπουλα πετράδες. Αργότερα με δεκάδες άλλους, κι αυτό το ντερέκι κάθε αναστήματος τον ευφυή, χαρισματικό λογοπλόκο και χιουμορίστα Γιωργαλά, θα τον συλλάβουν για

τις δημοκρατικές του ιδέες και θα μείνει χρόνια σε φυλακές και στη Μακρόνησο.

Αναγκαία και πολύτιμη η όποια συμπαράσταση των καλών γειτονισμών στους γονείς του Βαγγέλη, αλλά καμιά δεν μπορούσε να σταματήσει το μαρτύριό τους, να τους διαβεβαιώσει για τη ζωή του κι ας επαναλαμβάνανε χίλιες φορές «Μη στεναχωριέστε! Είναι καλά! Θα γυρίσει!». Σκορπούσαν ελπίδες, φίλτρα απάλυνσης του πόνου τους. Είχαν σταφιδιάσει, μαραζώσει τα πρόσωπά τους και είχαν σκεβρώσει τα κόκκαλά τους. Η καρδιά τους μήτε τροφοδοτούνταν, μήτε τους ρυθμούς της είχε. «Ρουπουτούσε» σα τρυπημένος ντενεκές. Ζαρώνανε αφυδατωμένοι με οριακή εξάντληση. Θαρρούσες πως νερούλιασε το αίμα τους κι ένα περίεργο τρέμουλο κρυάδας ανησυχούσε όλους. Εφιαλτικά και τα όνειρά τους, όταν τους έκλεβε ο ύπνος. Ο νους τους σάλευε και γύριζε πίσω και ξεκουβάριαζε τα βάσανα, ό,τι είχαν περάσει για να τον θρέψουν απ' το «μάτσιαλο» μέχρι να γίνει παλληκάρι, καμάρι τους και του χωριού. Σχεδόν μόνη τον είχε μεγαλώσει η καημένη η μάνα του, μετά από πολύχρονο ταξίδι κι άργητας γυρισμού του πατέρα του. Υπόφερε και στερήθηκε τα πάντα και τον είχε τόσο καλομαθημένο, σα λίγες μάνες τα παιδιά τους. Υπάκουε κι εκτελούσε τις επιθυμίες του με περίσσεια στοργή. Υποταγμένοι κι αφοσιωμένοι σε ό,τι ήθελε, σε ό,τι πρόσταζε ο κανακάρης τους. Δεν του χαλούσανε χατίρι, μήτε του εναντιώνονταν σε κάτι. Οι κότες γι' αυτόν γεννούσαν αυγά και τα λιγοστά τους γιδοπρόβατα γι' αυτόν φέρνανε γάλα και φτιάχνονταν τυρί. Γι' αυτόν και το κρασί απ' το αμπέλι και τα φρούτα απ' τα δέντρα τους. Κι αν σφάζανε κόκορα γι' αυτόν τα μπούτια και το «στάμι» κι αυτοί τις φτερούγες και το «γκιργκιλιάγκο». Πασάς και βασιλιάς τους! Να μην του λείψει τίποτα απ' ό,τι είχαν και μπορούσαν. Γι' αυτούς αρκετό και ένα ξεροκόμματο ψωμί με σκορδάρη ή πιπερίτσα. Στα χωράφια τους και στις δουλειές, οι δύσκολες γι' αυτούς κι οι εύκολες γι' αυτόν, να μην κουράζεται. Πλουσιοπάροχοι στο γιο τους, ολιγαρκείς εκείνοι. Δυνατά σκαριά και σκληραγωγημένοι στις ανέχειες, κακουχίες και στερήσεις. Λέγανε πως τα φλώρα, κατσαρά μαλλιά του ήταν από τα πολλά αυγά, το πολύ γάλα και τυρί που είχε φάει! Τα χέρια τους μόνο για χάδι τον είχαν αγγίξει και θα τα κόβανε αν για κάτι τον δέρνηαν. Λατρεία αγιοσύνης του είχαν και προστασία ανέγγιχτου. Και τώρα...; Στα πανηγύρια στον πλάτανο, ξεχώριζε με τις παρέες των συνομηλίκων του, σα δεινός γλε-

ντζές και χορευταράς κι αυτοί απ' τον «πλακό» του κήπου τους χαίρονταν και δεν χόρταιναν να τον καμαρώνουν και να περηφανεύονται. Πώς άλλαξαν όλα και τόσο άσχημα! Γιατί; Γιατί, Θεέ μας, κακό και συμφορά σε εμάς, στο παιδί μας; Γιατί; Θόλωνε το μυαλό τους κι αποκαμωμένοι χάνονταν στα σκοτάδια της ερημιάς και του χάους τους.

Ένα πρωινό, πολύ πρωί, πήγε με κρυφή χαρά, ως αναλαμπή ελπίδας, η συμπεθέρα τους Τζώραινα και τους εξομολογήθηκε όνειρο που είχε δει η κόρη της και νύφης τους Μαρία και το θεωρούσαν καλό, πολύ καλό. «Π' λέτε συμπεθέρ', εκεί π' κάθονταν ου Βαγγέλ'ς πήγαινε να τον τσιμπήσ' ένα μαύρο, σαν κατράμι, φίδι κι αυτός έκανε πίσω-πίσω και απ' ένα φράχτη τράβηξε ένα παλούκι και το παπάρωσε. Ύστερα πετάχτηκαν άλλα φίδια κι όλα μαύρα μ' ανθρώπινα κεφάλια και πήδησε απ' το φράχτη έξω κι έτρεχε. Τα φίδια δεν μπόρεσαν να "γκριμπατζωθούν", να βγουν από το φράχτη και γίνανε μαύροι άνθρωποι, αραπάδες, καβάλα σε μαύρα άλογα και με μαύρα σκυλιά άρχισαν να τον κυνηγούν. Παραλίγο να τον τσάκωναν, αλλά έστριψε μια στροφή κι εκεί τον περίμενε ένας ξερακιανός γέρος μ' άσπρα γένια και μαλλιά, σαν αρνίσιο πλυμένο πουκάρι, με ένα άλογο ψηλότερο απ' αυτόν, που μόνο τα μεγάλα του μάτια δεν ήταν άσπρα. Μεγάλο άλογο σαν του Αϊ-Γιώργη κι Αϊ-Δημήτρη, με ασημένια πέταλα και χρυσή σέλλα. Στολισμένο σαν τα βλάχικα που κουβαλούν τις νύφες. Πάρ' το! Πήδα και φύγε! Τρέχα σαν άνεμος! τού 'πε ο καλός γέρος και του 'δωσε τα γκέμια. Σ' ευχαριστώ μπάρμπα! τού 'πε ο Βαγγέλ'ς κι έσκυψε να τον φιλήσει, αλλά ο παππούς δεν τον άφησε και... χάθηκε. Οι μαύροι τον πλησίαζαν, πυροβολούσαν, γυάλιζαν τα σπαθιά τους και τα σκυλιά κόντευαν το άλογό του. «Αϊ!» φώναξε στο άλογο και τράβηξε τα γκέμια κι έγινε σφαίρα αυτό. Πήδησε πάνω από 'να τρανό ποτάμι και σαν αρχάγγελος μπήκε σ' ένα άσπρο σύννεφο και κατέβηκε μακριά σε δάσος. Οι μαύροι τον χάσανε και μαλώναν τα σκυλιά τους. "Φύγε, μη σταματάς!" του φώναξε η Μαρία στον ύπνο της και ξύπνησε κι ύπνος δεν την ματακόλλησε. Μόλις τζιτζίρισε η μέρα έφυγε να πάει στον Αϊ-Θανάση να ανάψει κερί, αφού πίστευε πως αυτός ήταν ο γέρος που του έδωσε το άλογο να φύγει, να μη τον φάνε οι μαύροι και τα σκυλιά του» είπε η συμπεθέρα τελειώνοντας το όνειρο της κόρης της και σώπασε με εικόνα προσώπου αλλαγμένη, αισιοδοξίας. Ανέλυσαν με τον ονειροκρίτη που γνώριζαν κι αυτοί το

όνειρο την νύφης τους και συμφώνησαν, κατά βάθος, με την εξήγηση της συμπεθέρας τους, πως ήταν καλό και οι χτύποι της καρδιάς τους απόχτησαν σιγά-σιγά ένταση και ρυθμό. Γεννιούνταν η ελπίδα, η ελπίδα ζωής τους κι αλίμονο αν ήταν ψευδαίσθηση. Έκοψαν δυο κεριά απ' τα φτιαγμένα, το φτιλί τους ν' ανάψουν στην Παναγιά και στον Αϊ-Νικόλα που θα πήγαιναν, για αγνάντεμα στην ποταμιά και καρτέρημα, να βρεθούνε σιμότερα για βοήθειά του, αν τον αφήνανε να γυρίσει σπίτι του και κατηφόρισαν βιαστικά σαν καθυστερημένοι. Έκλαιγαν σαν φιλούσαν τις εικόνες της Παναγιάς και τα Αϊ-Νικόλα, ανάβοντας το κερί τους και κάθισαν στην ανηφόρα της πλαγιάς και στην τρανή πέτρα του χωραφιού της Γιάννως της Σιμούλας, ανάμεσα στα δυο λακκώματα στον Αϊ-Νικόλα, να καρτεράνε τον Βαγγέλη με ελπίδα στο καλό όνειρό της νύφης τους.

Εκεί στην πέτρα, ακούνητοι, σαν απολιθώματα κι οι ίδιοι, με κολλημένα μάτια στους πόρους της ποταμιάς, στο φραγμένο φάρδος της, στις ξεχορταριασμένες γιδόστρατες και στα μονοπάτια. Κι όσο οι ώρες περνούσαν, χάνονταν η ελπίδα, μαύριζε η δόλια τους καρδιά, μοιρολογούσαν και κλαίγανε σε κατάσταση τραγική κι αλλοφροσύνης και ό,τι θυμούνται με καημό και σπαραγμό το λένε: «Πάρε ποτάμι τους καημούς – τα δάκρυα τους στεναγμούς – και φέρε μας χαμπέρι - απ' το γιο μας το Βαγγέλη – κι εσείς πουλιά γοργόφτερα – πουλιά της ποταμιάς μας - ενώστε τις φωνούλες σας - στον πόνο της καρδιάς μας. – Κάντε να σκίσουν τα βουνά – οι βράχοι να ραγίσουν – ν' ανοίξουν ρούγες και στενά – κι ελπίδα να γεννήσουν. – Σαν αϊτός να τα διαβεί – κοντά μας για να φτάσει – τη νιότη του όλη να χαρεί – ν' ασπρίσει, να γεράσει. – Πάρε ποτάμι την καρδιά - πάρε και την ψυχή μας – πάρε και τα κουφάρια μας – αν σκοτώσουν το παιδί μας». Γαρίδα το μάτι τους, αετού και γερακιού μαζί να διαπερνούν τις φυλλωσιές και να καρφώνονται ευθυτενώς στα περάσματα της ποταμιάς. Στρατιές να περνούσαν, θα τον ξεχώριζαν και θα τον φώναζαν. Μα δεν κουνιόταν τίποτα κι οι φαγάνες της αφωνίας τρώγανε τα σωθικά τους, τους αφυδάτωναν, σταφίδιζαν τα πρόσωπά τους. το σούρουπο χτύπησε νωρίτερα τις καρδιές τους απ' το φως της ημέρας και αλληλοστηριζόμενοι ανηφόρησαν για το χωριό. Βουβό το περπάτημα, βουβοί κι αυτοί και σε όσους τους σταματούσαν και ρωτούσαν, τους ξέφευγε ένα δάκρυ που τα έλεγε όλα, καυτά κι απαρηγόρητα. Τους περίμενε άλλη μια νύχτα ατελείωτη, βασανιστι-

κή. Μια νύχτα Μεγάλης Παρασκευής και Γολγοθάς τους.

Ο Βαγγέλης έξω απ' το κρατητήριο σε ψιλή κουβέντα με τον χωροφύλακα και τον συγκρατούμενό του, σα να κάθονταν σε αναμμένα κάρβουνα. Αλλού ο νους κι αλλού το σώμα του. Ο ήλιος που του φαίνονταν φως προχωράει κι ανεβαίνει με ραχατλίκι, σε λίγο θα αποσύρονταν πίσω απ' τις κορφές της «Γύφτισσας» σε χρυσές και κόκκινες ανταύγειες μαγικής εικόνας δειλινού κι η καταχνιά απ' το σούρουπο πλησίαζε σαν τραβηγμένη κουρτίνα στα απόκρυφα της νύχτας που ερχόταν. Ήταν η ώρα του! Η πιο κατάλληλη ώρα της μεγάλης του απόφασης. Όλα καθορίζονταν πλέον απ' το αποχωρητήριο. Εκεί το άρωμα ζωής και το όνειρο της ελπίδας. «Πω, πω, πω! Τώρα θα βγάλω τ' άντερά μου!» είπε στο χωροφύλακα και σφίγγοντας με το χέρι την κοιλιά του, τάχα πως πονάει πολύ, του ζήτησε να πάει στο αποχωρητήριο να ξαλαφρώσει. Καμιά αντίρρηση απ' το χωροφύλακα που συνέχισε να κουβεντιάζει με τον άλλο κρατούμενο με την ίδια οικειότητα, λέγοντας τα δικά του ντέρτια και καημούς, τα δικά του οικογενειακά βάρη που σήκωνε κι απαλλαγή δεν είχε. Βιαστικά άνοιξε κι έκλεισε την πόρτα. Μέτρησε τις αντοχές και τις αντιστάσεις του. Οι εικόνες φρίκης, με βρασμένα κρεμμύδια και τα φασκιωμένα σε τραγοτόμαρα του Τάκη Σπέλλα (Ντενεκέ) και Σπύρου Ζώτου, ν' αναστηθούν και να επανέλθουν στη ζωή, τον τρόμαζαν εφιαλτικά και του έδιναν κουράγιο φυγής. Δεν του μένανε περιθώρια μήτε να το ξανασκεφτεί. Στο μυαλό του τριβέλιζε η φοβέρα του Κούρκουλα: «Θα σε πατάξουμε μισοζώντανο να σε φάνε τα όρνια και τα σκυλιά...». Και ήξερε πώς τρώνε τα όρνια και τα σκυλιά, πως τραβούσαν και κόβανε τις σάρκες απ' τα ψόφια γομάρια που πετούσαν χωριανοί στα λακκώματα, αφού τα γδέρνανε και κρατούσαν το δέρμα τους για τσαρούχια και ανατρίχιαζε.

Τελείωνε με την αυτοσυγκέντρωση και την περισυλλογή του. Διαπίστωνε πως το έλεγε η «περδικούλα» του κι έκανε τον σταυρό του σαν επίκληση βοήθειας της Παναγιάς, να ενισχυθεί κι άλλο, σα σημείο εφαρμογής μπροστά σε εξόρμηση σε πεδίο μάχης. Ανασήκωσε όσο πιο αθόρυβα τα σανίδια που περιόρισαν το άνοιγμα της τρύπας ακαθαρσιών, στηρίχθηκε με τα χέρια στο υπόλοιπο δάπεδο, κρέμασε το σώμα του και τα πόδια του ακούμπησαν με πήδημα το χώμα της πλαγιάς. Έσκυψε προσεκτικά και μέσα απ' τις φυλλωσιές των δέντρων «έγινε

λαγός». Φτερά απόκτησαν τα πόδια του και τα παπούτσια πετούσαν φωτιές, κόβονταν τα βάρδουλα. Έτρεχε το ρέμα-ρέμα τα καγκέλια του και χάνονταν με σβελτάδα αγριμιών και πετούμενων αετών. Έφτασε Σαραντάπορο και πήρε την ακροποταμιά του προς χωριό, οπότε άκουσε και τους πρώτους πυροβολισμούς που πέφτανε απ' την Πυρσόγιαννη. Γνώριζε πως ήταν «εκτός φονικής βολής» και μέσα του είπε με ανακούφιση: «Ασ' τους να ρίχνουν στο γάμο του Καραγκιόζη...». Μετά κροτάλισαν τα πολυβόλα, αλλά οι όχθες του ποταμού αποτελούσαν χαρακώματα απυρόβλητου. «Ζουλάπι» και «Λούης» στο τρέξιμο. Πηδούσε θάμνους, «τσουγκάρια» και «σκέμια» κι όταν βρήκε πόρο και πέρασε αντίπερα στο Μπλιζιανίτικο και τον έλουζε ο ιδρώτας, στάζοντας νερό τα ρούχα του, περισσότερο απ' το ποταμίσιο του παντελονιού του, ένωσε να είναι σε απόσταση ασφαλείας απ' τις σφαίρες, πήρε μια ανάσα ξεκούρασης και συνέχισε με προφυλάξεις μην πέσει σε τσοπάνους και σκυλιά.

Τα σχέδιά του είχαν επιτευχθεί στο ακέραιο, κερδίζοντας βασικά την εμπιστοσύνη του χωροφύλακα φύλαξής του, τον οποίο είχε αποχαινώσει κι αποκοιμίσει με ιστορίες αγρίων και ο οποίος αφυπνίστηκε αργά. Τον περίμενε να βγει απ' το αποχωρητήριο ως τόσες άλλες φορές και δεν ανησυχούσε που για μια φορά ακόμη καθυστέρούσε, βέβαιος πως είχε πρόβλημα «να βγάλει τ' άντερά του». Υπέθεσε πως το σφίξιμο της κοιλιάς του δικαιολογούσε μεγαλύτερη καθυστέρηση και ανέμενε ήσυχος. Κανένας «ψύλλος στ' αυτιά» του υπόνοιας, έστω δραπετεύσης. Σχεδόν μετά από σαράντα λεπτά πήγε να ελέγξει τι συνέβαινε και μήπως χρειαζόταν κάποια βοήθεια. Τράβηξε απότομα την πόρτα και κοκκάλωσε. Είδε άδειο το αποχωρητήριο και ανασηκωμένα τα σανίδια. Έτριψε τα μάτια απ' το ξάφνιασμα, τη σαστιμάρα του και βγήκε να κοιτάξει γύρω του. Τα είχε χαμένα! Ψυχή δε φαινόταν και φύλλο δεν κουνιόταν. Ένοιωσε να παγώνει απ' το φόβο των συνεπειών, ν' ανοίγει η γης να τον καταπιεί κι έβαλε τις φωνές συναγερμού. Πετάχτηκαν έντρομοι έξω Κούρκουλας και χωροφύλακες πυροβολώντας ομαδικά «στο βρόντο» και προς κάθε κατεύθυνση, πανικόβλητοι και για εκφοβισμό. Ήταν πλέον αργά, πολύ αργά και η τύχη του Βαγγέλη βουνό θεόπεμπτο. Αναστατώθηκε η Πυρσόγιαννη και η είδηση μεταδόθηκε αστραπιαία, που άλλους χαροποίησε κι άλλους τρόμαξε σαν αφορμή να σκληρύνουν τη στάση, τα μέτρα του Κούρκουλα σε βάρος τους και σε άλλους. Αυτό το κτήνος, ο

Κούρκουλας, δεχόταν το μεγαλύτερο χαστούκι στο καπετανάτο του και τη μεγαλύτερη ταπείνωση στο φόβητρο του ονόματός του. Σκύλιαζε και οι φωνές του έβγαζαν αφρούς λύσσας κι ως σκυλί λυσσασμένο θα ξέσπασε τη νύχτα σε αθώες ψυχές που κρατούσε φυλακισμένες.

Σε λίγο θα σουρούπωνε και το τέλος της μέρας θα διαδεχόταν το σκοτάδι, οπότε μάταιες οι όποιες ενέργειες και κινήσεις τους να βρουν το Βαγγέλη. Τόσο μάταιες σα να ψάχνανε «ψύλλους στ' άχυρα». Ο Βαγγέλης είχε μπει σε γνωστά κατατόπια και λημέρια. Είχαν σκιστεί τα ρούχα του και είχε ματώσει γρατζουνισμένος, αλλά η δύναμη φυγής, τρεξίματος, αδάμαστων ζουλαπιών. Έτρεχε, σαν από παράκρουση βημάτων, διπλά. Πίσω και αναπνοή του το άγγισμα νυχιών του χάρου. Σε ένα «τσιουγκάρι» λούφαξε και τα μάτια του, σα φακοί κιαλιών, αντίχνευσαν και διερεύνησαν ραχούλες και ξέφωτα. Αναστέναξε από ικανοποίηση, ευχαρίστηση κι ανακούφιση και το βουητό του Σαραντάπορου έπνιξε τον αχό του και φούσκωναν τα νερά του. Απροσπέλαστα τα βουνά και οι βαθιές χαράδρες χείμαρροι των φιδωτών ποταμιών που σε παίρνανε στα ξέχειλα νερά τους για ξέβρασμα στον Αχέροντα. Άγρια σα στοιχειωμένη η φύση γύρω του. Η ξεραίλα του εδάφους βοηθούσε να μην αφήνει ίχνη και «τορούς», αν επιχειρούσαν ανακάλυψή του. Η Πυρσόγιαννη μακριά πλέον και αθέατη. Ένας απέραντος λόγγος από Πυρσόγιαννη ως Κάντσικο και πιο πέρα, δύσβατος, πυκνόφυτος κι αγκαθιασμένος σαν ασφαλέστερο καταφύγιο κι ανεύρετη κρυψώνα. Χωράφια αθέριστα κι ατρύγητα αμπέλια και τα αρώματα απ' το ανθοβόλημα μαγευτικά. Τα πουλιά κουρασμένα απ' τα φτερουγίσματά τους είχαν κουρνιαστεί στις φωλιές τους και μυστηριακή βουβαμάρα απλωνόταν γύρω του. Μόνο αυτός κινούνταν όρθιος, σκυφτός, έρποντας κι αναρριχόμενος. Γάντζοι ορειβασίας τα δάχτυλά του, τα γδαρμένα απ' τις πέτρες. Ανοσία κι αναισθησία από πόνους και κούραση. Εικοσιπεντάχρονο παλληκαρόπουλο, γεμάτο σφρίγος και χυμούς νιότης. Ήξερε πως όλα περνάνε, όσο κι αν πονάνε, όταν η ζωή συνεχίζεται. Κι αυτός είχε κερδίσει τη ζωή κι αυτό του αρκούσε και είχε ανεξάντλητες δυνάμεις να ξεπεράσει ο,τιδήποτε άλλο από δεινά και πόνους.

Αθήνα, Σεπτέμβριος 2005

Μία διόρθωση

Ο συγχωριανός μας Κώστας Κατσιαμάνης, μας ζητάει να δημοσιεύσουμε την παρακάτω επιστολή που έστειλε στον Γιώργο Κοτολούλη.

Η Σύνταξη

Αγαπητέ Γιώργο,

Πρώτα - πρώτα να σου πω ένα μεγάλο "ευχαριστώ" για το Ημερολόγιο και το Περιοδικό.

Πολύ ωραία και τα δυό. Θαυμάσιο το κείμενο του θείου σου και αγαπητού μου φίλου Γιάννη Καναβού. Έχει όμως μια ανακρίβεια (σελ. 18, του 8ου τεύχους του περιοδικού) που θέλω να διορθωθεί. Γράφει πως ο πρώτος μου εξάδελφος Θωμάς Κατσιαμάνης "σκοτώθηκε στο αντάρτικο". Δεν είναι αλήθεια. Πνίγηκε σε κολυμβητήριο της Τασκένδης. Έχω δύο φωτογραφίες -αποδείξεις- η μία στην κηδεία του και μία, που σου στέλνω αντίγραφο, με μερικούς συγχωριανούς μας, η οποία, στην πίσω μεριά γράφει 14/2/1952.

Σε παρακαλώ στο επόμενο τεύχος του περιοδικού να διορθωθεί το λάθος κι αν είναι δυνατόν να μπει η φωτογραφία ως σοβαρή απόδειξη της αλήθειας.

Με αγάπη

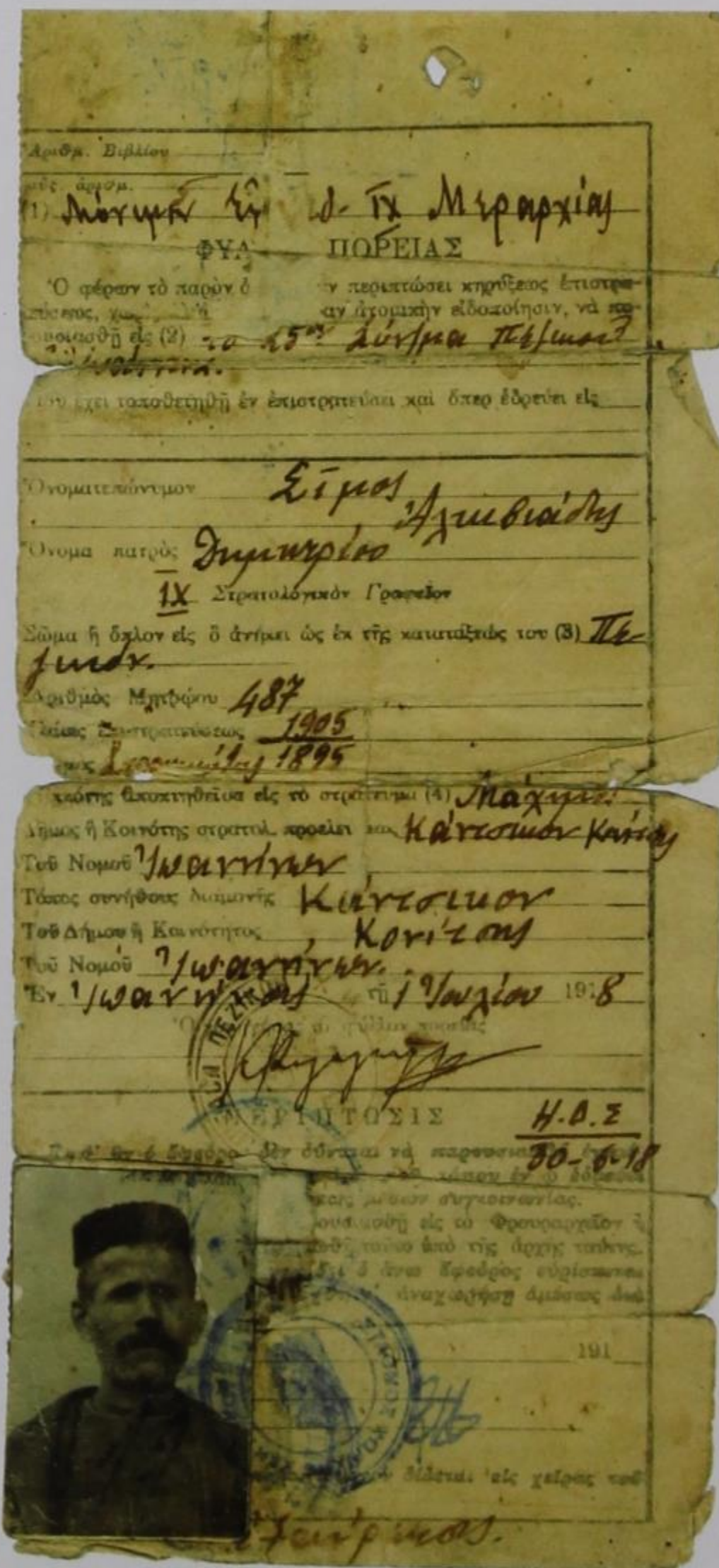
Κατσιαμάνης Κώστας

Στη φωτογραφία είναι, από αριστερά προς δεξιά. Ορθοί: 1. Λουκάς Μπλατσίνας, 2. Παύλος Σίμος, 3. Θωμάς Κατσιαμάνης, 4. άγνωστος. Καθιστοί - μεσαίοι: 5. Περικλής Κουτσούκης, 6. Σταύρος Μακρής (Ξινός), 7. Μαρία Σιούφλα (Τζιώρη) 8. Ευθαλεία Ζηκούλη (Θεοχάρη).

ΦΩΤΟΘΗΚΗ

Αριστερά: **Φωτογραφία του 1918** επικολλημένη σε "ΦΥΛΛΟΝ ΠΟΡΕΙΑΣ" του Σίμου Αλκιβιάδη (Κιάδη) του Δημητρίου. Παντρεύτηκε τη Δέσπω Μακρή και απέκτησαν 10 παιδιά. Τη Ματούλα, τον Κώστα και Γιώργο (δίδυμοι), Γιάννη, Ανδρομάχη, Δημοσθένη, Ελευθερία, Βασίλη, Στέργιο και Παύλο. Γεννήθηκε το 1884 και πέθανε από τον καημό του 60 ημέρες μετά το θάνατο της γυναίκας του το 1943. Υπήρξε απλοχέρης δεινός χορευτής και γλετζές.

Δεξιά σελίδα: **Φωτογραφία του 1953**. Τζιμούλης Κωνσταντίνος του Στέργιου, γνωστός με το παρωνύμιο "Τσέλιος". Γεννήθηκε το 1883 και πέθανε σε ηλικία 72 ετών από φυματίωση. Εντυπωσιακός γέροντας λόγω αναστήματος, από τους τελευταίους χαρακτηριστικούς τύπους της παλαιάς γενεάς Καντιωτών μαστόρων, που η χάρη τους έφτασε μέχρι την Αφρική, στο Χαρτούμ του Σουδάν, όπου έχτιζαν γέφυρες κατά μήκος των σιδηροδρομικών γραμμών. Στο ενεργητικό του είχε πολλές ευτράπελες ιστορίες για την πονηριά του (στους λογαριασμούς και στη μοιρασιά του φαγητού υπέρ του), την καπατσοσύνη, αλλά και τον σκληρό χαρακτήρα του.

Δευτεροπαντρεμένος με την Αγόρω Σίμου, δεν αποκτήσαν δικό τους παιδί και υιοθέτησαν τον Γεώργιο Σίμο σε ηλικία 11 ετών, ανηψιό από αδερφό (Αλκιβιάδη Σίμο) της Αγόρας.

Έτσι ο πατέρας μου Γεώργιος Σίμος απέκτησε και δεύτερο επώνυμο το Τζιμούλης και κοντά σ' αυτό και το "Τσέλιος".

Πληροφορηθήκαμε το θάνατο του "θετού" παππού μας (πάππο Τσέλιου) στο Μανέτσιου Ουγγουρένι της Ρουμανίας την ώρα του φαγητού. Θυμάμαι τον πατέρα να του πέφτει το γράμμα της είδησης από το χέρι και άφησε τη μπουκιά του στη μέση και δάκρυσε... Η αναγκαστική προσφυγιά δεν του επέτρεψε να είναι κοντά του την ύστατη ώρα.

Εγώ πάλι σαν παιδί (ήμουν τότε 13 ετών) στεναχωρήθηκα πολύ γιατί είχα επενδύσει στον "πάππο μου" ότι με τον επαναπατρισμό που προσμέναμε όλοι, θα μου έφτιαχνε κατά παραγγελία μια καλύβα για τα κουνέλια και από πάνω έναν μεγάλο κλουβί για τα περιστέρια μου που τότε ήταν το μεγάλο πάθος μου.

Ας σταθούμε, όμως, στην φωτογραφία αυτή καθ' αυτή, για να αποδελτιώσουμε την πιο χαρακτηριστική, καθημερινή ανδρική φορεσιά των παππούδων μας της εποχής εκείνης.

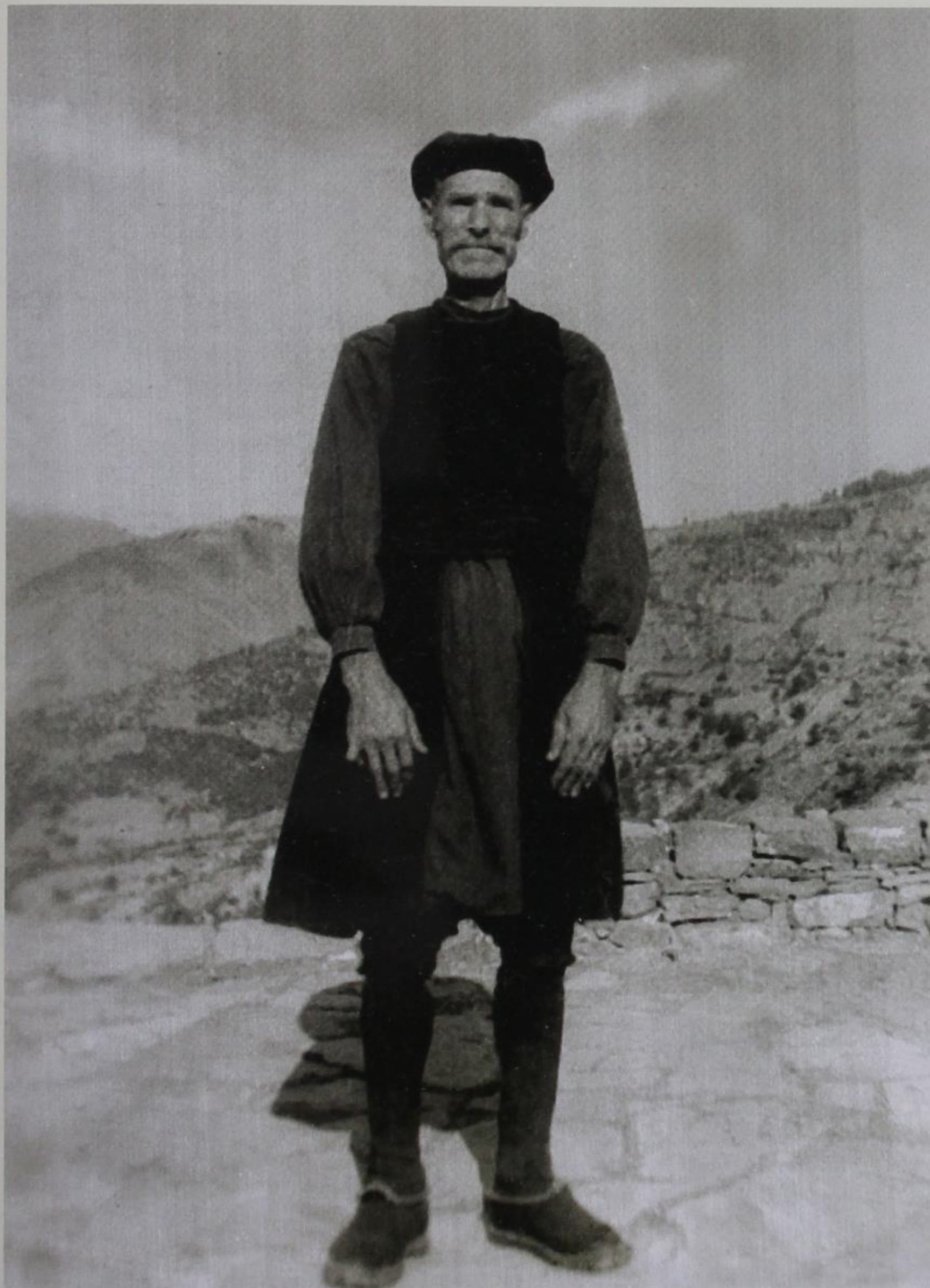
Έτσι, έχουμε ως πανωφόρι την ανδρική "σπούνα" από μαύρο δίμιτο, σειρητωμένη σ' όλα τα περιφερειακά άκρα με γαλάζιο ύφασμα.

Μέσα από την σπούνα έχουμε την μακριά "πουκαμίσια" ως το γόνατο, και στον θώρακα το "τσιαμαντάν" (διπλοθηλικωτό γιλέκο) από ριγυτό βαμβακερό ύφασμα, φοδραρισμένο εσωτερικά.

Τα κάτω άκρα καλύπτονταν με υφασμάτινη βράκα και οι γάμπες με τα περιβόητα "χολέβια", επίσης από δίμιτο. Στη μέση και πάνω απ' όλα σφιχτοζώνανε το ζωνάρι, ένα στενό-μακρο ύφασμα 2,50 μέτρων περίπου.

Τέλος, τα δερμάτινα χοντρά παπούτσια που τα έλεγαν "πόχες" και για κάλυμμα της κεφαλής τη μαστόρικη "τραγιάσκα".

Το Δ.Σ. της Αδελφότητας παροτρύνει τους νέους του χωριού μας να συμμετάσχουν στην προσπάθεια συγκέντρωσης και καταγραφής ιστορικού, λαογραφικού και εν γένει πολιτιστικού υλικού μέσα από τις αφηγήσεις και μνήμες των παλαιότερων συγχωριανών μας, ώστε να δημιουργηθεί μια παρακαταθήκη μνήμης και αυτογνωσίας για τις νεότερες και μελλούμενες γενεές.

ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ ΔΡΟΣΟΠΗΓΙΩΤΩΝ
ΔΗΜΟΥ ΜΑΣΤΟΡΟΧΩΡΙΩΝ

Μάνου Κατράκη 28, 56533 Πολίχνη, Θεσσαλονίκη
Τηλ.: 2310587972, 2310668055, Fax: 2310587972
www.drosopigi.com - email: info@drosopigi.com